

preot și 2 mireni aleși cu ispravă și mărturie
dela titori și dela ómeni pe numita mai sus și aici
la Sibiiu sē vē aflați întru care nădejde milii și da-
rului celui de sēvârșit lāsându-vē, blagoslovenia nó-
stră archierescă vē trimitem pururea fiind de tot bi-
nele voitoriu și ferbinte cătră Dumneșeu rugătoriu.

In Sibiiu, Martie 1762.

(L. S.)

Dionisiu Novacovici m. p.

Pe adresă:

Pravoslavnicilor creștini neuniți din păzitul dela
Dumneșeu tot scaunul Talmaciului, Iubiților vouē în
Christos fii cu de grab sē se dea.

Sē mērgă fără nici o zăbavă pe tot scaunul din
sat în sat, sē se cetescă și publicăluescă subt
glóbă archierescă unde s'ar zăbovi.

Investigațiune

*in causa unei certe pentru unire ivite între preotul
ortodox român Dumitru Szuszin trecut singur la
unire cu biserica romano-catolică și între poporul ro-
mân ortodox din comuna Magógea, comitatul Solnoc-
Dobăca de ađi, rēmas până ađi credincios bisericei
sale strămoșesci.*

(Traducere din textul original scris în limba latină.)

Ilustrissimi, Spectabili, Magnifici, Generoși, Stră-
luciți și Nobili Domni, Domni de noi cu umilință
Preaiubiți și Preastimați!

Facem cu umilință cunoscut Pretitulaților Domni,
Domniilor Vóstre, că am primit cu cuviincios respect
sigilul despre citați și certicatori a Spectabilului și
Generosului Domn Ladislau Palotkai, al doilea jude

suprem din Inclitul comitat Solnocul interior, din partea și în persóna Nobilului Szuszin alias popa Dumitru, preotul legiuit dela biserica unită de ritul grecesc din Magógea și care e de următorul cuprins: In anul 1762, Ianuarius 14, s'a extradat prin Ladislau Palotkai, jude suprem în comitatul Solnocul interior, sigilul pentru citați și certicatori, admoniatori și atestatori exponenți pentru partea și în persóna Onorabilului Nobil Szuszin popa Dumitru, preot la biserica unită de ritul grecesc din Magógea, sub pedépsă de 12 floreni reneși, în mijlocul căruia era sigilul aceluiași jude suprem al Nobililor, cu oștie albă pus, patent și legitim confecționat și emanat; care sigil noi primindu-l, cu supunere cuvenită voidnd a satisface petițiunei acuatorului sus numit, în acest an curent, 1762, în a 8-a și a luni lui Februarium, am eșit în posesiunea Magógea din Inclitul comitat Solnocul interior și ne-am aședat în casa Nobilului Ignat Hango din șa posesiune nobilitară Magógea și acolo, în vigórea sigilului menționat, în prezența celor legitim citați, s'au citat martorii mai jos însemnați, și după ce s'au jurat pe sacramentul cel mai mare, s'au examinat asupra cestiunilor puse înainte de exponentul antenumit, și după-ce am cercetat și ne-am convins despre starea adevărată a lucrului, acésta o-am descris precum urméză; ér cestiunile exhibite noué erau de următórea tenóre:

In anul proxim expirat, 1761, în ziua a 29-a a luni lui Iuliu.

(Traducere din textul original scris in limba magiară.)

1. Scie martorul apriat și abunăséma, vėđut a séu auđit'a abunăséma, că pe Domnia Sa Nobilul Szuszin alias popa Dumitru, locuitoriu în Magógea, în acest Nobil comitat Solnocul interior, parochul unit de ritul grecesc, funcționatoriu în acum amintita Ma-

gógea, în strada publică a satului, în regiunea caselor de o parte a Nobilului Kupsa Simeon și a curții Domniei Sale Kokh Maria, care curte de present o stăpânesce Spectabilul Domn Korodi Ferencz, ér de altă parte a casei și curții providului Petrucz Gavriil, iobagiul Măriei Sale Fiscului regiu: cine a sărit asupra lui, cine l'a atacat mai ântéiu și după aceea, cine l'a bătut, cine l'a sângerat pe exponentul, cum îl chiamă, unde locuesce?

2. După-ce exponentul a fost atacat, pãlmuit: scie a bunăsémă, vëđut'a, auđit'a, că acela spre apërarea sa s'ar fi sculat și ar fi lovit și bătut pe atacatoriul sêu, sêu dór' neputêndu-se apăra, ar fi strigat „tãlhariu“?

3. Scie, vëđut'a fasionatoriul, fost'a de față atunci, când la strigarea aceluia de „tãlhariu“, hodnogiul jurat de atunci al sătenilor Nobili, pe sërmanul exponent l'a prins și l'a dus la locuința sa și acolo l'a legat?

4. Hodnogiul jurat al acelor Nobili, numai singur a făcut acésta sêu fostu-i-au într'ajutoriu și mai mulți locuitori Nobili și proști din sat? Dacă da: cine? câți au putut fi și învoitu-s'au cu toții ca să prindă pe exponentul?

5. După-ce exponentul a fost prins: cu ce feliu de cuvinte necuviincióse și nu la loc, sêu cu ce feliu de înjurături defăimátóre l'au tractat, cine anume? Apoi cine l'au legat, cine l'au trimis și l'au dus la locuința nobilitară din Deeș a Domnului jude procesual Korodi Ferencz? De acolo cum a fost eliberat? Sê spună martorul după credința lui cea dréptă, dimpreună cu tóte împrejurările, ce au venit înainte.

Urméză fasiunile martorilor.

1-ul. martor. Nobilul Michail Kupsa, cam de 47 de ani, fasionéză așa: „Când s'a întêmplat pãlmui-

irea exponentului în anul și luna mai sus specificată știu, căci am fost de față dela început, carea — la p. 1 — s'a întemplat așa, că: ședând noi vre o-câtiva inși (de a căror nume nu-mi aduc aminte) în locul numit mai sus pe nisece grinzi, au venit acolo și Domniile lor, exponentul Nobilul popa Dumitru Szuszin și Nobilul Gavriil Pap, bătrânul, cari încă ședând între noi, am vorbit împreună un răstemp; deodată însă numai, între mai multe vorbe, se aduce înainte și afacerea legii românesci, ce acum decurge, între cari cuvinte și țice Domnul părinte Dumitru, că: „acésta“, așa țice, „bun sfêrșit nu va avea“, la ceea-ce fi respunse Domnia Sa Gavriil Pap: „ba bun sfêrșit va avea, pentru-ce ar avé réu“; la acésta i-a țis popa, că: „va fi ceea-ce s'a întemplat și la Cusdrióra“, la ce i-a respuus Gavriil Pap: „ba aceea nu va fi, numai voi nu mințiți atâta, căci nici până acum nu ar fi fost nimic, dacă voi nu ați fi mințit atâta“. Intre cuvintele acestea fiind vorbă și despre Pravilă, țise popa românesce numitului Gavriil Pap, că: „mințiți voi,“ așa țice, „măgari ce sunteți“. La acésta Gavriil Pap sculându-se, merse la exponentul și-i țise Domniei Sale: „Da noi suntem măgari, mințim, ceea-ce facem?“ așa țice, ... „mamă-ta!“ Și atunci ridicându-și mâna, l'a și pălmuit odată pe exponentul popa Dumitru. Cu aceea Gavrilă a venit lângă mine și a stat puțin și nici exponentul n'a țis nimic, nici n'a înjurat înderépt pe Gavrilă, ci — la p. 2 — a început a striga: „tâlhariu“ și atunci am și apucat mâneca cămeșii lui Gavrilă, dar neputându-o prinde bine, s'a smuls din mâna mea și a fugit acasă. La acea strigare de „tâlhariu“, — la p. 3 — sosind acolo și hodnogiul Nobililor Nobilul Kupsa Bumb dimpreună cu mai mulți alți 50—60 de ómeni, au început a se sfătui, ce se facă. Vêđui însă numai, că numitul hod-

nogiu prinde brațul exponentului și-l duce cătră casa sa, dar eu nu am mers cu dênșii. Ce au făcut după aceea, eu nu știu. La p. 4. Precum am țis hodnogiul era cu mai mulți inși când a dus cu sine pe exponentul; nu-mi aduc însê aminte de numele mai multora, dar despre Dămian Petrucz, Marian Petrucz, Petru Bota, Urs Kupsa bêlrânul, Ioan Buzure, Marc Onyisze, Ioan Râcz, George și Tôder Bota știu, că au fost acolo; unii strigau sê dé pace popii, căci nu fac bine că'l prind, cea mai mare parte însê striga sê-l prindă pentru strigarea de „tâlharu“, deși celalalt fugise, — și astfel l'au prins. La p. 5. nimic. Și aceea știu, la împrejurări, că atunci, când Gavrilă a pâlmut pe exponentul, acesta a scu'pat jos pe pământ și a țis, că „i iese și sânge din gură“, dar eu, ce e drept, n'am vêdut, pentru-că nici nu m'am uitat acolo.“

Al 2-lea martor, Nobilul Marian Petrucz, de 46 de ani, la p. 1. 2. 3. și 4. a fasionat ca și proximal precedent, martorul Mihail Kupsa; adăugând la p. 5. țice: că „atunci, când hodnogiul a dus cu sine pe exponentul, eu nu i-am petrecut; ce au făcut cu el, eu nu știu; dar a dâua țî hodnogiul mē chemă la sine ca sê merg la Domnul jude suprem și sê-i raportez: cum au umblat cu popa; atunci popa nu era legat, ci numai în arest, drept, sub strajă, la ce exponentul țise hodnogiului, că Domnia Sa acolo nu șede, ci séu sê-l slobódă, séu sê-l lege și sê-l trimită la Domnul jude procesual, pentru-că nelegat nici nu va merge, la ceea-ce hodnogiul îl și legară și dându-mi-l în mână legat, l'am dus la Dees, la Domnul jude procesual și raportând și Mării Sale Domnului jude suprem, așa l'au eliberat de acolo pe exponentul fără nici o chezeșie“.

Al 3-lea martor, Nobilul Irimie Bota, cam de 24 ani și

Al 4-lea martor, Nobilul Tóder Sártó, cam de 43 ani, ambii cu o gură și cu o inimă au fasionat la toate punctele așa: „Noi la aceste întrebări nu scim să răspundem altceva, decât, că scim aceea, că în anul și ziua amintită auzând mare larmă la locul specificat din vecinătate, am mers și noi acolo și am văzut, că hodnogiul Nobililor, Nobilul Kupsa Bumb, punând mâna pe Domnia Sa exponentul, l'a prins de un brațiu, iar noi sciricind: ce lucru este acesta, ni s'a spus, că Nobilul Gavriil Pap, bêtânul, sfădindu-se cu Domnia Sa exponentul, l'a palmuit pe Domnia Sa exponentul, iar exponentul strigând pentru această „tâlhariu“, acela a fugit, iar pe acesta l'a prins hodnogiul; apoi am auzit pe hodnogiul dicând: „no părinte, pentru-ce ai strigat „tâlhariu“ fără cauză, și dacă nu scii să ne spui cauza, te prind“. Atunci vedurăm, că exponentul scuipă în palmă și arată hodnogiului scuipatul — era sânghios — dicând, că pentru aceea a strigat tâlhariu, pentru că Gavriil Pap l'a palmuit și i iese sânge din gură. Deși era de față cea mai mare parte a satului, totuși nu ne aducem aminte de numele mai multora decât de Petru și Marian Petrucz, Petru, Georgiu și Tóder Bota, Ioan Rącz și Marc Onyisze, dintre cari de Kupsa Urs ne aducem aminte, că a dis, că „să nu prindă pe popa, dacă n'au putut prinde și pe celalalt, pentru-că nu va fi lucru bun“, dar cea mai mare parte strigând se l prindă numai, hodnogiul l'a prins și l'a dus cu sine la casa sa; ce au făcut cu dânsul apoi, nu șcim, pentru-că noi nu i-am petrecut. Am auzit însă a dóua zi, că pe exponentul l'au dus legat la judele procesual, iar de acolo cum a scăpat, încă nu scim, pentru-că nu am fost acolo.“

Al 5-lea martor, Tóder Petrucz alias Tageno ai Miolenésă, Nobil, cam de 40 ani, fasionéză la p. 1.

astfel: „Când s'a întemplat pălmuirea Domniei Sale exponentului, la anul, ziua și locul mai sus scris, am fost acolo; știu să spun aceea, că pe când ședeam vre-o-câțiva inși acolo în drumul satului pe nisce grinzi dimpreună cu exponentul popa Dumitru și Nobilul Gavriil Pap, bătrânul, și vorbeam, deodată se aduce înainte și certa ce acum decurge între români din cauza religiei, între cari vorbe șise Domnia Sa exponentul, că „se poate, să vedă încă Domnia Sa popi și români de cei neuniți și spensurați“, la ceea-ce Gavriil Pap i-a răspuns, că „să sue el pe capul aceuia“; la acesta i-a șis popa, că „pe cel ce se lasă de Pravilă îl bate Dumueșeu“, la ceea-ce i-a răspuns Gavrilă: „dar nu noi ne lăsăm de ea, ci tocmai voi vă lăsați și nu vă țineți de cuprinsul ei“; la acesta popa i-a reflectat, că „șeu, ei tocmai precum se șice în ea se țin de Pravilă“, la ceea-ce iar i-a răspuns Gavrilă, că „bine ar fi să vă țineți așa, dar nu vă țineți“. La acesta mănindu-se exponentul, șise lui Gavriil Pap: „minți“, șice, „măgariu ce ești“; atunci Gavriil merse la popa și-i șise: „dar eu mințesc, sum măgariu?“ și a pălmuit odată bine pe popa și cu aceea a fugit, iar exponentul, — la p. 2., — nimic șicând altceva, a început a striga „tâlharu“. Incepând însă a se aduna mai mulți ómeni, eu i-am lăsat acolo. Ce au făcut apoi, nu știu; am aușit însă dela alții, că hodnogiul a prins pe exponentul și l'a dus la casa sa, iar a dóua și l'au escortat la Domnia Sa judele procesual, de unde cum a scăpat, nu știu.“

Al 6-lea martor, Nobilul Ioan Szirb, cam de 70 de ani, fasionéză la p. 1. și 2. ca și proximul precedent — al 5-lea martor Tóder Petrucz, adăugând la p. 3 și la celelalte puncte: „Știu și aceea, că după-ce exponentul a strigat „tâlharu“, a venit acolo hod-

nogiul Nobililor Kupsa Bumb, căci fiind și eu acolo, am văzut, și fiind-că Gavriil Pap fugise, a prins pe exponentul, și fiind cu dânsul și jumătate din săteni, de a căror tuturor nume acum nu-mi pot aduce aminte, dimpreună cu mai mulți săteni l'au dus la casa hodnogiului, iar a două și am auzit, că l'au dus la Domnul jude procesual, la Deeș, de unde apoi cum a scăpat, nu știu.“

Al 7-lea martor, Nobilul George Bota, cam de 60 de ani, — la p. 1. și 2. — a fasonat ca și al 5-lea martor Teodor Petrucz, tinărul, ear' la p. 3. și la celelalte în acest mod: „Știu și aceea, pentru-că am văzut chiar cu ochii mei, că la strigarea de „tâlhariu“ a Domniei Sale exponentului, sosind acolo și hodnogiul Nobililor, Nobilul Kupșa Bumb, dimpreună cu alții, a prins pe exponentul și dimpreună cu vre-o câțiva înși l'a dus la casa sa, unde precum am auzit, l'au pus în arest, ér' a două și l'au dus la domnul jude procesual, de unde cum a scăpat, nu știu. Știu încă și aceea, la împrejurări, că exponentul scuipând în palmă, ni-a arătat la vre-o câțiva înși, că pentru aceea a strigat „tâlhariu“, pentru-că Gavriil l'a pălmuit și îi iese sânge din gură; i-a și fost roșu scuipatul, căci uitându-mă și eu, am văzut acésta.

Al 8-lea martor, Nobilul Kupșa Bumb, cam de 30 de ani, la toate punctele fasionază astfel: „Eu la toate întrebările acestea nu știu să răspund altceva, decât aceea ce am auzit dela alții, căci eu atunci n'am fost de față, adecă, că locuitoriul de aici, Nobilul Gavriil Pap, în anul, ziua și locul de sus stădindu-se cu exponentul, acela a dat o palmă exponentului și cu aceea a fugit, ér' exponentul a strigat „tâlhariu“, la care strigare de „tâlhariu“ sosind și eu acolo, ne-am sfătuit împreună cu mai mulți săteni și jurați: ce ar

și de făcut și am aflat, că după-ce Gavriil Pap a fugit deja, ér' exponentul nu ne-a putut arăta sânge, atunci pentru-ce a strigat „tâlhariu“, de aceea sê arestăm pe popa; atunci eu ca hodnoghiu dimpreună cu primarul Gavriil Petrucez și cu Ioan Buzure, Pinte Achim și Marc Onyisze jurați, am dus pe exponentul la casa mea și am pus strajă lângă el, dar' nu 'l-am legat, care și mâind acolo, a dóua ȓi am voit sê trimitem la domnul jude suprem: ce sê facem în privința lui. dar' exponentul a început a pretinde: ca ori sê 'l trimitem și pe Domnia Sa la Măria Sa și încă legat, ori sê-'l slobođim, căci dînsul acolo nu șede, ér' noi necutezând a-'l slobođi numai așa, 'l-am legat, căci nelegat n'a voit sê mérgă nici decum și astfel 'l-au dus la Deeș, la domnul jude procesual, dóue străji, de unde, precum am auđit dela străji, a fost eliberat numai așa, fără nici o chezeșie, la porunca domnului jude-suprem.

În ȓiua următoare, adecă a 9-a a luni și anul menționat continuându-se. . . . .
în casa și posesiunea amintită. . . . .
. . . . .
. . . . .

Al 9-lea martor, Nobilul Urs Kupșa, bătrânul, cam de 44 ani,

Al 10-lea martor, Nobilul Tóder Bota, de ani circa 65,

Al 11-lea martor, Nobilul Marc Onyisze, de circa 46 ani,

Al 12-lea martor, Nobilul Petru Bota, bătrânul, cam de 64 ani,

Al 13-lea martor, Nobilul Pinte Bota, cam de 46 ani și

Al 14-lea martor, Nobilul Ioan Buzure, cam de 40 de ani, acești șese martori cu o gură și cu o inimă au fasionat la toate punctele acestea astfel: „Noi la toate întrebările acestea nu scim să răspundem altceva, căci, atunci când s'a certat Domnia Sa exponentul cu Gavriil Pap, n'am fost acolo; care a fost de vină, nu scim; dar' am auzit aceea, că exponentul la locul și ziua de sus, a strigat „tâlhariu“, la care strigare sosind și noi acolo se vorbea, că nobilul Gavriil Pap, bătrânul, a palmuit pe Domnia Sa exponentul și pentru aceea a strigat acesta „tâlhariu“, la ceea-ce sfătuindu-se sătenii: ce să facă, deore ce Gavriil Pap a fugit, ore să prindă pe popa, — am ținut eu și Urs Kupșa, să lase în pace pe popa, pentru-că nu-l pot prinde dacă odată celalalt a fugit; dar' ăm sfătuindu-se sătenii, hodnogiul dimpreună cu vre o câțiva înși au dus pe exponentul la casa hodnogiului, acolo l-au pus în arest, ăm a două țări l-au dus la domnul jude procesual la Deeș, de unde apoi cum a scăpat, nu scim, nici n'am auzit.

(Traducere din textul original scris în limba latină.)

Acești martori specificați în cele premise, 14 la număr, sunt ómeni de sórte și condițiune prescrisă, fiecare locuesce și este aședat în propria sa porțiune posesionară în aminfita posesiune Magógea, din menționatul comitat Solnocul-interior.

Toți și fiecare, pe temeiul premenționatului nostru sigil înaintea noastră citați, în mod legiuit jurați și examinați, au fasionat în modul arêtat.

Actele relative la seria acestei incușițiuni și atestări, după-cum s'a făcut de noi, s'au scris și expedit cu umilință Pretitulați Domniilor Vóstre după cea mai bună a noastră credință pentru apărarea necesară în viitoriu a drepturilor cuvenite adnotatului

exponent, întărindu-le cu propriul nostru sigil și cu subscrierile proprii.

Altcum poftind Pretitulați Domniilor Vóstre viéță îndelungată,

Dat la anul, diua și locul notat,

Suntem ai Pretitulați Domniilor Vóstre umiliți servi:

Iosephus I... dai m. p., și *Iosephus... essi* m. p.,
Asesor jurat al Inelitului comitat Solnocul interior   Asesor jurat al Inelitului comitat Solnocul interior.

(Dinafară rubru, traducere după textul original scris în limba latină.)

Ilustrissimilor, Spectabililor, Magnificilor, Gene-roșilor, Măriților și Nobililor Domni, Domnilor comite suprem și vice-comitelui, totodată Nobililor judecători și celorlalți Domni asesori jurați și notari ai comitatului Solnocul-interior, Domnilor noue cu umilință Preaiubiți și Preastimați.

Anul 1762. Presentat prin Ladislau Palotkai, jude-suprem al comitatului Solnocul-interior.

(L. S.)

(L. S.)

Extras din un decret de toleranță.

(Traducere după un manuscris vechiu în limba latină fără dat.)

Extract al decretului aulic de toleranță extradat la 18 Septembree 1782, Nr. 7510 și 528 a protoco-lelor magistratuali.

La întrebarea Excelsului Guberniu reg., că: cum ar fi să se procedă în casuri, când familii întregi s'ar despărți dela credința catolică, se răspunde în numele Maiestății Sale Sacratissime. Instrucțiunea nor-mativă extradată în 22 Maiu 1782 trebuie strict observată și silită fiecare persónă séu familie a se supune în casa bisericeii la o instrucțiune de 6 septē-

mâni, ér' intertenția unor asemeni sè se procure în jumătate din averea deficienților, ceealaltă jumătate din venitul parochului catolic respectiv, din culpa cărnia privitoare la instrucțiunea defectuósă au urmat trecerea. Unde însè mai multe familii séu comune întregi ar trece, acolo sè se exmită din partea episcopului un bărbat piu cu diuru de 2 fl și la primirea doctrinei dela acela, sè se constrîngă însuși comuna prin oficialii locali. Unul din cei 2 floreni sè 'l solvéscă comunitatea, ér' celalalt eclesia, care pe credincioși nu 'i-a instruat de ajuns.

Nu este de lipsă însè ca cei-ce usézá de aceste instrucții sè locuéscă în casa eclesiastică, ci se pot așéda și în case rustice; deficienții sè nu se recăstige prin arest séu forță, ci prin instrucțiune suficientă, pentru-că întórcerea adevérată prin instrucțiune suficientă și prin exemplu bun se póte ajunge. (L. S. Vêđut. Exemplar autentic).

Punctele

explicațiunei Decretului de toleranță din 22 Maiu 1782 emanate din ținerea comisiunilor din 14 Iuliu 1782 la patentatele Nr. 352 a Protocólelor insertelor în tenórea comisiunei Nr. 530 se publică de nou.

1. Nu este permis nimènuí a trece dela religia catolică, decât acelaia, care s'a supus unei instrucțiuni de 6 sèptemâni în casa religioară și pe lângă aceea se póte legitima cu testimoniu legitim.

2. Sè se interđică sub cea mai strictă observare preoților acatolici a primi pe cineva între credincioșii séi fără legitima premergere, cu atât mai puțin sè cuteze a administra cuminecătura cuiva de religiunea catolică.

3. Preoții uniți, cari trec la schismă, se se înstrueze la Blaș pentru instrucțiune, poporul însă se se înstrueze cu blândețe în loc.

4. In contra acelora, cari ar trece dela religiunea catolică numai din petulanță seu numai ca se încunjure censura, în acel cas se demandă a se observa Aprob. Const. partea I. titula 5.

5. Copii catolicilor trecuți, născuți înainte de trecere, până când se află în anii discrețiunii, se se crească în religiunea catolică.

6. In contra seducătorilor se se investigateze din cas în cas, se se scirască chiar dela aceia, cari au trecut și sub pedépsa responsabilității se demandă a se procede conform rigórii legilor.

Aceste puncte se se păzescă in viitoriu și se se publice în tot locul în trebi religioase pentru încunjurarea unor explicațiuni stângace.

Nr. 1680, 6 Aprilie, 1780.

Ordinațiuni bisericesci

după protocolul ordinațiunilor aflat în arhivul parochial din Orăștie.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul seu decretum, care a eșit la 11 Martie anul curgătoriu, cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca toți preoții se facă protocolum în care se scrie toate poruncile împărătesci și gubernialicesci.

Nr. 4679, 26 Septembre, A. 1780.

Cu milostivire poruncesce înălțatul crăesc guvern, că de acum înainte, cari ómeni se judecă se nu se mai globescă cu bani, ci după vină se vor canoní cu bătae.

Nr. 4857, 14 Septembrie, A. 1780.

Cu milostivire arată înălțatul crăesc gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolică mărire cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca preoții neuniți să nu îndrăsnescă a cununa ómeni de dóue legi.

Și noi tare vă poruncim să nu cutezați a cununa ómeni de dóue legi nici din alte parochii.

S'au dat în Sibiiu, 10 Novembre 1780.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 6371. 7 Decembrie, A. 1780.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolică mărire prin milostivul său decretum, care a eșit la 16 Novembre anul curgătoriu, cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca preoții neuniți să nu cuteze a boteza copii de legea papistășescă său unită.

Și noi cu tărie vă poruncim să nu botezați copii de alte legi; fiește-care om să boteze la popa de legea sa.

S'au dat în Hondol, 30 Decembrie, A. 1780.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 141, 18 Ianuarie, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolică mărire prin milostivul său patenș, care a eșit la 22 Dechemvrie, anul trecut, cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca novitiușii, cari se duc la mănăstiri să nu fie slobod a da mănăstirei său bisericei mai mult decât 1500 de florinți, pentru-că ce va fi mai mult se va întorce la rudeni și contractușul se va strica.

Nr. 3445, 15 Maiu, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolică mărire prin milostivul seu decretum, care a eșit la 25 Aprilie a. c. cu milostivire bine i a plăcut a porunci, că fără scirea împărății nici dela o lege se nu se mai ia bisericile.

Nr. 4533, 16 Iuniu, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium și poruncesce, ca preoții neuniți se nu cuteze a cununa cătane împărătesci, numai care va avé carte de slobođire dela regementul seu.

Păziți preoților înălțatele porunci se nu cădeți la mare pedépsă.

S'au dat în Sibiiu, 10 August 1781.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 6239, 6240, 27 August 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum preamilostivului înălțatului și puternicului împăratului nostru Iosif al doilea, cum partea politică așa noi cea bisericăscă, cu credincioasă ascultare jurământul credinții noastre împărății sale se punem.

Jurământ.

Eu N. N. jur pe Dumneđeul cel viu adevărat și vecinic și cu credință făgăduesc, cumcă la înălțatul și puternicul Domnul Domnul Iosif al doilea, din mila lui Dumneđeu ales împăratul romanilor, craiul țerii nemțesci, Ierusalimului, țerii unguresci, Bohemiei, archipovățuitoriul Austriei, povățuitoriul Lotharingiei,

marele prințip al țerii Ardealului și Domnul Domnul și prințipul meu legiuit și moștean mie milostiv și tuturor moștenilor lui în tótă vieța mea drept și ascultătoriu supusă slugă voiu fi, pretinilor lui prietin voiu fi, neprietinilor neprietin, împotriva împărăției sale și moștenilor lui sfinte fețe, cinste, mărire și biruință, nici pe dos nici pe față ceva rău nu voiu socoti, nici altora așa a face învățatoriu și sfătuitoriu séu ajutoriu nu voiu fi, ci însumi eu de aș vedé séu aș înțelege, că alții spre răutatea împărăției, moștenirii séu a țerilor umblă, unele ca acestea séu eu însumi au prin alții împărăției sale de vreme voiu face de scire și așa unele ca acestea răutăți și acar ce feliu de pagube după putința mea le voiu încunjura și împedeca. Ér împotriva binele și folosul înălțatei împărăției sale și moștenilor sei din cât voiu puté voiu ajuta, așa sê-'mi ajute Dumneșeu, spășanie sufletului sê-'mi dé, Amin.

Care jurământ a credinții la 30 de zile alui Octomvrie prin protopopi și deputați la Sibiiu înaintea noastră deplin s'au dat.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 8719, 18 Decembre, A. 1781.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesare-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivire sau rescriptum, care a eșit la 28 Novembre a. c. cu milostivire bine 'i-a plăcut a porunci, ca săbor séu adunare de lege fără scirea împărăției sê nu se facă.

S'au dat în Hondol 30 Dechemvre A. 1781.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 734, 5 Februarie A. 1782.

Înălțatul crăesc gubernium cu milostivire arată, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul său decretum, care a eșit la 16 Ianuarie a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, ca să se dea numărul preoților.

S'au dat în Hondol, 26 Februarie, A. 1782.

Nr. 1412, 7 Martie 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul său decretum, care a eșit la 14 Februarie a. c., cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca toți preoții să aibă protocolul gata, și când va pofti cinstita tablă, să se ducă să-l arăte.

S'au dat în Sibiiu, 24 Aprilie, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 8122, 29 Novembre, 1781.

Aicea cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum preaosfințitul înălțatul și puternicul marele monarchul și împăratul nostru Iosif al doilea cu mare milostivire au dăruit creștinésca toleranță a sa la legea săsésca, calvinésca și legii grecesci cei neunite.

Acésta milostivă toleranță s'au trimis din mâna noastră la Sibiiu, 9 Maiu, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 4151, 20 Iulie, 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul său rescriptum, care a eșit la 22 Maiu a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, ca nimenea împotriva legilor să nu facă

hule séu desmântări dela unie, nici dela unie se nu se priméscă până n'ar împlini cele șese săptămâni la examen.

Acest milostiv rescriptum s'a trimis la toți pentru ținere.

S'au dat în Sibiiu, 5 Septembree, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 7883, 22 Octobree, A. 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul guvernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicéscă mărire prin milostivul séu decretum, care a eșit la 20 Iulie a. c., cu milostivire bine i a plăcut a poruncî, ca nici decum dela catolici séu dela unie se nu se priméscă până n'ar împlini cele 6 săptămâni la examen.

Preoților se nu faceți împotriva înălțatelor porunci.

S'au dat în Hondol, 10 Decembree 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

911-1 Nr. 8516, 22 Octobree, A. 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicéscă mărire prin milostivul séu decretum, care a eșit la 18 Septembree a. c., cu milostivire bine i-a plăcut a poruncî, ca nici decum dela unie nimenea se nu se priméscă până nu va împlini cele șese săptămâni la examen, și călugărilor séu preoților, cari or învăța examenul, se aibă diurna lor pe ți un zlot.

Preoți se păziți înălțata poruncă.

S'au dat în Hondol, 10 Decembree, 1782.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 6984, 12 Novembre, A. 1782.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul său patens, care a eșit la 20 August a. tr., cu milostivire bine i-a plăcut a hotărî, toate pricinile cari se află între uniți și neuniți români în cuprindere a 10 punctumuri.

Care milostiv patens pentru români la toți s'au dat.

Sibiiu, 24 Aprilie 1783.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 1838, 18 Martiu 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul seu decretum, care a eșit la 26 Februarie a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, ca să nu se prea înmulțescă preoții și supernumerari să nu se facă.

S'au dat în Hondol 10 Aprile, 1783.

Ioan Popovici,
vicarișul neuniților.

Nr. 2042, 14 Martiu, A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul său decret, care a eșit la 5 Martie a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, ca nimenea sub nici un nume să nu adune bani.

Voi preoți să păziți această poruncă.

S'au dat în Sibiiu 30 Aprile 1783.

Ioan Popovici,
vicarișul neuniților.

Nr. 3061, 29 Aprile A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire cu milostivire bine 'i-a plăcut a porunci, ca nimenea din legea catolicăscă séu unită sé nu fie primit la legea neunită, nice sé-l cuminece, nice la mórte a îngropa până n'a împlini cele șese săptămâni la examen.

Vê poruncim preoților sé nu faceți împotriva înălțatei porunci.

S'au dat în Hondol, 26 Iuliu A. 1783.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 3072, 5 Maiu A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire la 9 Aprile a. c., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, care om a fost odată unit sé nu cuteze preoții neuniți nimic a le sluji până vor împlini cele 6 săptămâni la examen.

Vedeți preoți, sé nu faceți împotriva înălțatelor porunci.

S'au dat în Hondol, 26 Iulie A. 1783.

Ioan Popovici,
vicariș.

Nr. 3197, 6 Mai A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire la 16 Aprilie a. c. cu milostivire bine i-a plăcut a porunci, ca nimerea sé nu mai îndrănescă a primi ómeni dela catolici séu dela unie până

uu vor împlini cele șese săptămâni la examen supt neiertat canon.

Care preot va mai trece înălțatele porunci, se va lipsi de preoție.

S'au dat în Hondol, 28 Iulie A. 1783.

Ioan Popovici,
vicarișul neunișilor.

Nr. 3343, 8 Maiu A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire la 9 Aprilie a. e., cu milostivire bine 'i-au plăcut a porunci, unde sunt ómeni măcar ce feliu de lege și n'ar avé popă au de altă parochie au vreunui popă nu s'ar ținé, acolo popii papistași séu popii uniși se slujască fără nici o vătémare de lege.

S'au dat în Hondol 28 Iulie A. 1783.

Ioan Popovici,
vicariș neunișilor.

Nr. 6824, 11 Septembre A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul seu decretum, care a eșit la 16 August a. e., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, ómenii cari vor cădé în greșeală de curvie se nu se globéscă cu bani.

Nr. 9876, 18 Decembre A. 1783.

Cu milostivire arată înălțatul crăescul gubernium, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul seu rescriptum, care a eșit la 20 Novembre a. tr., cu milostivire bine i-au plăcut a porunci, care preoți vor mai primí ómeni dela catolicie séu dela unie fără împlinirea celor șese

săptemâni la instrucție, forțe să se pedepsescă cu mi-
renii împreună.

Preoți să nu faceți împotriva înălțatelor porunci,
că la mare pedepsă veți cădea.

S'au dat în Hondol, 20 Ianuarie 1784.

Ioan Popovici,
vicariș neuniților.

Nr. 10167, 29 Novembre A. 1783.

Cu milostivire poruncesce înălțatul crăescul gu-
bernium, ca ori la ce investigație séu măcar ce feliu
de trebă or fi chemați protopopii dela cinstita tablă,
să fie datori a merge și s'asculte.

Și noi cu tărie poruncim și preoții să fie ascu-
tători cinstitei table.

S'au dat în Hondol 20 Ianuarie A. 1784.

1784 = Ioga 18 Novembre. S'au cercat proto-
colul acesta și s'au aflat, cumcă nici una porunca
noastră s'au dat și nice s'au lăsat.

Gedeon Nichitici,
episcop neuniților Ardélului.

Nr. 1, Anul 1784, 20 Dechemvrie s'au trimis poruncile.

Aceste preainălțate porunci s'au trimis dela prea-
osfistițitul nostru Gedeon Nichitici prin protopopul
Lazar Stef neunit, s'au dat preoților celor neuniți.

Nădăjduim cunoscut a fi Cucernicieii Vóstre, pre-
cum preamilostivul monarchul nostru cu ajutoriul
preaputernicului Dumneșeu după preaindurata pur-
tare de grijă, care au avut și are pentru credincioșii
supușii sei, din osebita părintescă mila sa bine au

voit a hotărî vlădică de legea grecască neunită, pentru care pricină Exelenția Sa Domnul arxiepiscopul și metropolitul Carloveșului făcând obicinuita și legiuita însciințare, au ales și au numit pe smerenia noastră la luna lui Novembre în 6 zile a anului trecut și acésta prin Preainălțatul crăescul gubernium, consilier al preaslăvitei cancelării unguresci și ardelenesci de curte s'au întărit la mai sus datum. Însă preainduratul monarchul nostru cu preamiliostivă diplomă au dăruit la care fie a se face obicinuita și legiuita instalatie rînduind înălțatul chesaro-crăescul gubernium prin milostivul seu decretum dela 24/13 Iuniu a. c. a se sevêrși la următórea luna lui Iuliu ziua 1 la acéstă podóbă a instalații smerenii noastre ca un părinte pe fii sei, ca se luați ostenélă a veni cu un preot séu nefiind cu greu și fără păgubirea lucrului care aveți, măcar cu doi din protopopiatul vostru cu o zi mai nainte de terminul cel mai sus dis. Așa mila preaputernicului Dumnezeu se fie cu cucernicia ta pururea rămâind.

S'au dat în Sibiiu, 19 Iuniu 1784.

Gedeon Nichitici,
episcop neunit al Ardélului.

Nr. 6.

După trimiterea blagoslovenii noastre cei archiepăstoresci poftindu vă tótă fericirea cea sufletéscă și trupéscă a o dobândi, vă însciințez, că fórte de lipsă este nouă a sci numêrul familiilor celor neunite a fiește-cărui sat și numêrul preoților celor neuniți din protopopiatul vostru. Pentru aceea vă poftim și vă și poruncim, ca după forma cea adusă aicea făcând însemnare séu conscripție familiilor celor neunite și preoților celor neuniți, fără tótă zăbava se trimiteti la noi în Sibiiu anume cu un preot de ispravă séu

cu un crâsnic de trebă. Aşa făcând mila preaputernicului Dumnezeu să fie cu cucernicia ta pururea rămâind.

S'au dat în Sibiiu, 5 zile Iulie 1784.

Gedeon Nichitici.

Nr. 11262.

Noi Preaosfinţitul, chesaro-crăescă şi apostolică mărire împăratului şi craiului Germaniei, Ungarii, Bohemii şi a Ierusalimului, Archiducului Austriei, a ducului Burgundii a mare principatului Ardélului Gubernium, preaosfinţita chesaro-crăescă şi apostolică mărire însciinţându-se de prea grozavele silnicii a tulburătoriului némului românesc şi împrejurstările acelora, măcarcă aceia din faptele cele rele făcute s'au făcut pre de grele pedepse vrednici, dacă se vor socoti acelea după puterea legilor. Inse a sa preaosfinţită chesaro-crăescă mărire prin milostivul seu decret dela 22 a lunii lui Noemvrie, din născuta sa milostivire tuturor, cari cu pace se vor întorce la locurile lăcaşurilor sale şi în pace se vor întorce la casele sale, bine au voit cu milostivire a le dărui obşteşca amnestie, adecă iertăciune, împreună şi comisie crăescă a rânduie în faţa Exelenţiei Sale Domnului Grofu Antoniu Iankovich şi a Domnului Generariului Depapila pentru cercarea séu investigaţia primelor răscole, adecă a tulburării, după cum crăescul gubernium cu puterea alteia patente date la 11 Noemvrie de toţi căroră se cuvine nu'l lipsise mai înainte a însciinţa. Pentru ca să cuprinďă sfatul mai zdravine pentru acel sfârşit făcuse spre nădejdea căpătării milii şi a iertăciunii dela a sa preaosfinţită mărire, aşa şi acum tot acelora cu numele cel crăesc a preaosfinţitei mării sale amnestia cea de obşte, adecă iertăciune vestesce şi publicăluesce prin

puterea acestei patente, de acum poruncind, ca să se siléscă a fi vrednici de mila acésta. Chesaro-crăésca sa mărire a se întórce la locurile lăcaşurilor sale cu pace, armele şi altele asemenea acestora unelte să le pue jos şi să le lase, pre sine în pace să se dea şi în linisce să se aşede şi din locurile în care s'au băgat şi ascuns să iase, şi în casele sale cu pace să se fie şi mai pe urmă de tóte adunările şi învrăjbirile să se opréscă şi prin aceste de pedépsa aceea va scăpa, care neertare iar aştepta pe cei ce ar fi în tulburări. Din crăescul guvernium al marelui principat Ardélului.

Dat în Sibiiu, 30 Noemvrie 1784.

Br. Samuil de Bruckental,
Guvernator.

David Szekely,
Cancelar.

Br. Antonie Josika.

Eu ca un archipăstoriu al vostru părintesce vă arăt şi vă învăţ precum milostiva împărăţie au dat iertăciune tuturor, cari cu pace se vor întórce la casele sale, şi comisie au rënduit după cum mai pe larg aţi înţeles din patenta crăéscă a cărei original este la mine latinesce, érá cea românăscă este acésta. Pentru aceea iubiţii mei fii vă aşeşaţi cu pace la casele vóstre, şi puneţi jos şi lăsaţi armele. Eu așa vă sfătuesc şi vă învăţ, ca să puteţi fi vrednici de mila acésta mai sus đisă.

S'au dat în Mihaileşti, 27 Noemvrie 1784.

Gedeon Nichitici,
episcopul neunit al Ardélului.

Fiindcă în rëndul logodnelor până acum au fost obiceiul la biserica nóstră, că cei ce se logodesc şi pe urmă părându-le reu — au logodnicului au logodnicei — şi vrënd să se lase de logodnă, pană acum avea pe-

decă dela mai marele bisericei și se silea fără voia au unuia au altuia a se sêvêrși căsătoria cu cununie, măcar că cunoscut lucru este cucernicieii vóstre din Molitvelnic, că tocmai în vremea cununii la întrebarea preotului pre mirele și pre mirésa voesce unul pre altul a lua, și respundênd deoparte, că nu voesce, atunci se deslégă unul de cătră altul, dară întêmplându-se vre-o logodnă între vre-un voinic și o fată, au făcut logodnă, ceea-ce silindu-se la căsătorie a făcut rěscólă la prea înaltul și împêrătescul scaun, cela ce cu milostivire a poruncit, ca nimenea din cei logodiți căindu-se să fie slobodi a se căsători cu altă fată, la judecată pentru acésta nimenea să nu-i tragă. Acéstă poruncă împêrătescă ni s'au dat dela preaslăvita general comandă a Ardélului la 6 Martie a. c. și dela înălțatul crăescul gubernium la 12 August a. c. cu adaugatul în copie decret dela preaslăvita cancelaria curții unguresci ardelenesi precum și dela Domnul Exelenția Sa arhiepiscopul și metropolitul Carlovețului în a căreia puteri și noi vè poruncim, — ca logodne făcêndu-se și căindu-se logodnicii să fie slobodi dela acea logodire fără de nici o pricină séu pedecă. Lângă acésta nu mă îndoesc a vè fi cunoscut, precum în rëndul căsătorii rudenii avênd cine-va vre-o îndoélă séu pricină, precum la antecesorii nostrii, așa și acum să sciți a fi în voia arhierelui, pe unii ca aceia pentru hotărîre sê-i îndreptați la noi. Până acum mai multe însciințări și porunci v'am trimis la care nici un rěspuns primind până în 15 zile sé faceți nóue însciințare. Așa făcênd mila preaputernicului Domneșeu să fie cu cucernicia Ta pururea rămăind.

S'au dat in Abrudbánya 7 Dechemvrie 1784.

Gedeon Nechitici.

Cu mila lui Dumneđu, *Gedcon* preavoslavnic episcop neuniților Ardélului și părților lui împreunate, — precucernicului Kir Lazar protopopului neunit și tututurilor preavoslavnicilor creștini, cari se află în protopopiatul Orăștii: dela Dumneđu milă și dela smerenia noastră molitvă și blagoslovenie trimitem.

De multe ori până acum prin scrisori și pe unde m'am întemplat a fi prin graiul nostru v'am însciințat și v'am învățat, ca aședându-vă cu pace și cu linisce la casele vóstre, să întórceți tóte lucrurile, care s'au înstrăinat dela stăpânitorii săi și s'ar afla la voi și v'ați făgăduit, că tóte le veți da. Prin care făgăduință încredințându-mă, că veți da, am fost încredințat pe înălțatul crăescul gubernium prin scrisóre, că veți da tóte câte s'ar afla la voi; acum dacă vedënd, că acelea nu se adună, sunt silit a vă dojeni, că ori-ce s'ar afla la voi din cele înstrăinate lucruri, haine, unelte, scule, bani, vite și ori-ce până la o ață mai mică, să dați stăpânitorilor dela cine s'au înstrăinat, că până nu veți întórce, cu nimica nu se póte îndrepta sufletul acelora, nici nu se póte erta. Pentru aceea s'au rënduit dela chesaro-crăésca comisie un comisarius pentru stringerea acelor lucruri înstrăinate, ca să vie la sate. Deci dacă va veni, să dați la Domnul comisariș fără tótă pricina. Érá cine nu va asculta porunca acésta și va călca-o, acela va rămâne sub afurisenia sufletului său, și în lumea acésta de pedepsă nu va scăpa. S'au dat la curte scris numele comisarișului, care va veni în sat să mergeți cu densusul în tóte satele cetind porunca acésta mai sus numitului episcop Gedeon Nichitici.

Vă însciintez prin acésta, că am primit o milosivă poruncă dela înălțata chesaro crăésca comisie dela Belgrad dela 24 Februarie a. c., prin care arată, că ar fi înțeles precum unii dintre rebeliși nu s'au

întors la casele sale și umblă prin păduri, locuri ascunse, dară fiindcă chiar gândul împărătesc pentru întărirea păcii și a liniscei, ca fără de nici un felu de pedepsă se se întorcă la casele sale, pentru aceea ni s'au poruncit, ca se arăt acéstă milă; așa dară cu numele mării sale chesaro-crăescii și apostolicescii mării înălțatului crăescului gubernium se vestesci acéstă milă, ca cei ce se află prin codrii rătăciți și prin munți și prin locuri ascunse, se vină la casele sale, că nu vor avé nici o pedepsă. Așa dară poruncesc, ca se te silesci, ca acésta se vestesci și se vie rătăciții la locurile sale și de împlinirea acesteia se ne însciințezi.

S'au dat în Sibiiu, 22 Februarie 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 165.

Cu mila lui Dumneșeu, *Gedeon* pravoslavnic episcop neunit al Mare principatul al Ardélului.

Preacucernicului Kir Lazar protopopului neunit, preoților, clericilor și tuturor pravoslavnicilor creștini neuniți, cari se află în protopopiatul Orăștiei: dela Dumneșeu milă și dela noi molitvă și blagoslovenie trimitem.

Cu cât mai multă greutate am simțit în postul acesta contenirea mâncării și a beuturii și cu slăbirea trupului, cu afacerea pocăinții și sdrobirea inimii, cu atâta acum mai mult ne-am ușurat și ne-am folosit socotind, că Mântuitorul nostru Iisus Chritos pentru noi ómenii s'au întrupat, au pătimit, au răbdat ocară, bătae, legătură, scuipare, chinul, restignirea, singură mórtea cu ocară prin care ne-a mântuit de păcatul osândii cel strămoșesc și de celelalte tóte pē-

cate; și așa toate după scârbă spre bucurie urmând, după biruirea morții și a iadului învierea lui Christos cea de a treia zi cu mărire și isbândă, ceea-ce ne-au pricinuit noue după greutatea ce am fost răbdat, ușurarea, după scârbă bucurie și dela osândire isbăvire; se cade dară în ziua acesta a Domnului să ne bucurăm și să ne veselim, că numai această mare bucurie și veselie ne-au solvit noue, și fi lui Ddeu a ne chema ne-au dat puterea după cuvântul evanghelistului Ioan dîcînd: „Câți pe el au primit, au dat lor putere a fi fi lui Dumnezeu“. Pentru acesta cu îndoit dar și îndoită milă și cu îndoită bucurie fiind mîngăiați, să lăudăm și să mărim pe Christos cel ce a înviat, bucuria acestei prăznuiri după cuvântul procului David, să o amestecăm cu frică și cu cutremur, păzindu-ne așa în faptele cele bune creștinesci, ca să nu perdem darul fiilor lui Dumnezeu.

Pentru acesta și noi părtași fiind cu iubirile noastre de Christos de această bucurie, gradușul din inimă poftim petrecerea acestui prasnice a-1 avé cu bucurie și mulțămită; să lăudați pe Christos ce a înviét din morți și să păziți temeiu acestei faceri de bine a lui Christos, adecă dragostea, că pentru dragostea ce a avut Dumnezeu cătră om, a răbdat Christos patimile și a înviét a treia zi; acest dar, temeiu, dragostea Vă sfătuim ca să aveți cătră Ddeu din totă puterea sufletului și a inimii și cătră aprópele seu asemenea, adecă dragoste cătră cei mai mari, prin care se înțelege supunerea și ascultarea preainaltei povățuiri împărătesci, mai marilor stăpânirilor și îndreptătorilor țerii, stăpânitorilor locurilor și dragoste cătră toate națiunile creștinesci, ferindu-vé, ni-mérui réu nu numai a nu face, ci nici a cugeta. Acesta este folosul și bucuria de obște tuturor, care să puteți avé rugăm pe Christos cel ce a înviét, ca

să vă dăruască sănătate pacinică, viață, milă și mai pe urmă împărăția ceriului, care toți să o dobândiți din totă inima poftim.

S'au dat în Sibiiu, 2 Aprile 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 172.

După puterea milostivului intimatului a înălțatului crăescului Gubernium dela 3 Martie sub Nr. 719 poruncitoare, ca toți preoții să facă protocoale și cerând slăvitele magistraturi, să le dea înainte, cu tot dinadinsul poruncim, ca tuturor preoților din protopopiatul Vostru să poruncesci, ca protocoale tot preotul să facă precum s'au fost și mai înainte poruncit dela înălțatul crăescul guvernium la 6 Aprile A. 1780 supt Nr. 1680 și în 7 zile Martiu 1782 supt Nr. 1412 și în 7 zile Octomvrie A. 1783 supt Nr. 7633. Prin vicarișul Ioan Popovici protopopul Hondolului vi s'au înștiințat toate poruncile, cari s'au dat și se vor da dela noi, prin voi să le scrie și cerându-le slăvitele magistraturi și tablele locurilor, să le dea înainte.

Pentru-că v'am poruncit, ca la adunarea cea hotărâtă a protopopilor și vice-protopopilor să fie la 27 Aprile la Sibiiu, care trebuie negreșit a se împlini; pentru aceea după porunca înălțatului crăescului guvernium vă poruncim, ca dela domnul viceșpan circulașului să cei și să iai pașuș pentru slobodă și neîmpedecată venirea voastră la Sibiiu.

S'au dat în Sibiiu, 7 Aprile 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 262.

Preacucernice protofópe Kir Lazare!

Pentru-că înălțatul crăescul gubernium prin milostivul seu intimat dela 19 Aprile a. c. supt Nr. 2767 bine a voit întru asemânarea prea milostivii împărătescii ordinații a porunci, ca la locurile în cari se află fundații în bani séu în moșii pentru spital, ca să se grijască copii cei lăpędați, betegi, ologi, sęraci, după adăugatul aicea formulariu să se scrie. Pentru aceea, după puterea acestei porunci vei avé datorie drept și curat, după formulariu a lua în scris în protopopiatul vostru, unde se află, cu însemnarea fundatorilor, fundațiilor, veniturilor și cheltuelilor, cari se află spre ținerea spitalurilor și sus numitelor fețe și fără zăbavă la noi a trimite.

S'au dat în Sibiu, 3 Iunie 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 392.

Preacucernice protofópe kir. Lazare!

Pentru-că înălțatul gubernium prin milostivul seu intimat dela 26 Iulie a. c. supt Nrul 9622 făcută rânduélă pentru venitul ștolei, adecă patrafirul preoților neuniți și dela a sa chesaro-crăescă mărire întărită, mi-au vestit și formulare mi-au trimis după care preoții datori vor fi a urma, și mai mult decât scrie în ștolar a nu îndrăsní a lua. Pentru aceea trimit formularele Nr. 32 din care vei avé datorie din tótă parochia un formulariu și tóte cu de-adinsul a pune să poruncesci, ca după puterea lui venitul să aibă al patrafirului. Și acésta încă înălțatul crăescul gubernium poruncesce după preainalta rinduélă împărătescă, fiindcă între români s'au obicínuit la pras-

nice, la botezuri, la îngropăciuni, la nunte fórte mari ospete în mâncări și în beuturi fără sémă a se face de unii se sărăcesc cu acésta; pentru aceea acelea sē se desrăděcineze dintre norod, fiindă porunca bisericească nu e una cu aceea și din obiceiul a da și face una ca aceea, mesele au fost numai la sēraci sē se facă, dar' după aceea ómenii unii cu alții au început a se ospeta și pe sēraci au uitat detot, că mai bine gazde se vor face lipsând acelea și preoților ce se cuvine mai lesne după formulariu vor împlini. Așa dar preoților se poruncesce, ca sē se siléscă a desvęta pe parochienii sei de ospetările și beuturile fără de socotélă la mai sus numitele privilegii și sē se strice acelea, și așa ei singuri vor cunósce, că adaugă bunul seu, dară nu scade. Pentru care pricină și la adăugatul ștolar s'au dat poruncă.

Sibiiu, 20 August 1785.

Ghedeon Nichitici.

Nr. 399.

Preacucernice protopópe kir. Lazare!

Pentru-că înălțatul crăesc gubernium prin miostivul seu intimat dela 2 August a. c. supt Nrul 4862 și 5848 mi-au intimăluit pentru cei-ce se înnécă, pentru cei-ce singuri se spēnsură, pentru cei-ce din aburul fântinilor de mult închise și pentru cei-ce din aburul mustului când ferbe biruindu-se, cade la stricăciunea vieții și comunicăluita patentă crăescă cu mijlociri cu cari sē se pótă ajuta aceia, poruncindu-mi, ca toți preoții sē vestéscă și sē însemneze, ca cu mijlocirile ce se pun aici înainte sē se foloséscă și sē nu se sparie cel-ce ajută la acésta, că va fi infam, adecă necinstit, — pentru aceea vei avé datorie a vesti la toți preoții din protopopiatul vostru și ei la toți poporeni sē arete și sē sfātuéscă, adecă

pentru cei-ce se înneacă, scoțând pe înnecatul fiind încă viu, așa să-i ajute: să-i slobodă sânge din vîna grumađului, ér neputendu-se slobodí dela acela, slobodíndu-i dela o mână, séu dela picior 8 séu 10 uncii. Neafîndu-se bîrbiu, să-i lase sânge până la venirea lui. Scoțând pe înnecatul din apă, să-l desbrace de hainele lui cele ude și ștergîndu-l, cu alte haine uscate séu cu țoluri să-l acopere și țîindu-i nările tare, să-i sufle în gură și prin foi séu prin vírful unei teci tăiate, séu prin camiși să sufle în șeđut, séu cristir de tábac să-i facă, peptul și mánile încet și lin să apese și cu lână să ajute, cu cârpe calde de lână séu de flos tot trupul să-i frece, în pat cald să-l pue și doi ómeni sănătoși lîngă el să se culce, ca să-i încaldéscă trupul celui înnecat, să-l pue pe pat presărat cu cenușă caldă de patru degete de grósă. După slobodirea sîngelui să dee betégului spirt la nas séu tábac uscat să i sufle la nas și din spirtul acela vr'o câteva picături amestecându-le cu apă să-i dea să bee în gură. Aceste mijlociri de folosesc, a se face și acelor, cari singuri se spênsură. Pentru-ca să se mênțuésă cei betegiți și primejduiți din aburul cîrbunilor, la aer slobod să-i aducă, țîind nările să-i sufle în gură, sânge să-i slobodă, cu apă próspetă pe față și pe pept să-l stropéscă, în nas oțet tare să-i dea și aceia nasul să-i frece, cu cârpe calde să frece, cristir de tábac să-i facă.

Acésta mai pe larg va arêta slavita tablă a varmegii, după-cum vor vestí la aburul ferberei mustului și de aburul fântânilor celor de mult închise, ca să nu se primejduésă.

Să învățați a urma poruncei acesteia tot norodul.

S'au dat în Mediaș, 7 Septemvrie 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 568.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Pentru-că dela înălțatul crăescul gubernium am primit un milostiv intimat dela 18 Noemvrie a. c. subt Nr. 8998 prin care arată, că din representația vestitei table a varmeghii Belgradului de jos, dela 16 Noemvrie, au înțeles, precum popii, mai vêrtos cei românesci, înaintea norodului loruși încredințat fac strîmbe și nedrepte tâlcuiri la milostivile porunci împêrătesei date prin slobodă mutarea locuitorilor, și precum ar urma de acolo, acea milă a împêratului ar fi prin iobagie, ca slujbe să nu mai facă, și vestita tablă silindu-se a aduce pe norod la întréga buna înțelegere și la îndreptare, nici pe stăpânirea varmeghii n'au ascultat. Pentru aceea înălțatul crăescul gubernium mi-a intimăluit, ca cumplit și supt grea pedépsă înfricoșare arătând, să vă sfătuesc, ca să nu îndrăsnescă cineva din preoți asemenea ceva a cerca, nici preaînaltele porunci împêrătesci a le schimosí chiar adevêrata lor înțelegere. Așadară după puterea acestei milostive porunci tare să poruncesce tuturor preoților din protopopiatul vostru, ca să nu îndrăsnescă înaintea înaltelor rëndueli ceva a cerca, nici a face, nici a tâlcuí rêu și strîmb, nici a schimosí dela adevêrata lor înțelegere, că unii ca aceia cu pedépsă neertat se vor pedepsi, după-cum s'a pedepsit popa Ioan dela Micăsasa care în anul trecut înaintea preaînaltelor rëndueli a urmat, sfatul nostru n'a ascultat, pentru care la prinsóre a cădút și a se despopi s'au judecat, cel ce la 13 Noemvrie se va despopi prin noi și mirén va rămânea spre împlinirea rënduitei lui pedepse. Precum acésta ai primit și la toți preoții ai vestit și vor face îndestul poruncii să ne însciințați. S'au dat în Sibiiu, 9 Noemvrie 1785.

Gedeon Nichitici.

Nr. 70.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Pentru că am primit dela înălțatul crăescul gubernium un milostiv intimat dela 5 Ianuaru a. c. supt Nr. 10202 intemeiat, preamilostivul decretul crăesc dela 27 Noemvrie a. tr. prin care arată, că a sa chesaro-crăescă mărire, bine a voit a îngădui, ca mirii cei dispensăluți în scopul pentru grele pricini de proclamație în cele dintăiu Dumineci să pue jurământul, că nu sunt legați séu logodiți cu alte fete, slăvita tablă a varmeghii, cu cari se se pótă cununa. Așa dar tabla pe departe, ca părților se nu fie cheltuélă și se nu urmeze primejdie din zăbavă, atuncea se pue jurământul înaintea judecătii mirenesci a locului, adecă înaintea sfatului séu solgăbirăului, cu cari se se pótă cununa, viind cu aceea la noi, acésta la toți preoții și norodul a vestí vei avé datorie însciințându-ne precum ai împlinit acésta.

S'au dat în Sibiu 27 Ianuaru 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 32 și 176.

Pentru-că înaltul crăesc guvern prin milostivul seu intimat dela 6 Dechemvrie A. 1785 supt Nr. 10137 mi a comunicăluit prin care se poruncesce, că cădirea caselor și colindele, ce s'au obicinuit în séra de Crăciun, de Anul Nou și de Bobotéză, se se ridice și sé nu se mai facă; pentru aceea după puterea acestei prea înalte porunci vei avé datorie a vestí în tot protopopiatul tēu la preoți, ca cădirile caselor și colinde la mai sus numitele sērbători se nu se mai facă, fiind oprite. Acésta dar numai decăt vei avé

colindele

datorie a vestí la toți preoții din protopopiatul vostru și dela ziua primirei acesteia până la 14 zile precum ai vestit, nóue să respunđi.

Sibiiu, 27 Februariu 1786.

Nr. 187.

Fiindcă a sa preaosfințită chesaro-crăescă și apostolicăscă mărire prin milostivul seu decret dela 16 Ianuarie a. c. Nr. 1116 și înălțatul crăesc guvern mie comunicăluit și exemplare tipărite mie mi-au trimis din cari ér trimit unul, cu milostivire bine au voit a intimăluí, că ar fi înțeles, că uni din preoți se închipuesc a avé dreptate de pe parochienii sei pentru călcarea datoriilor și stavilelor legii cu bani și cu altă pedépsă trupescă să pedepsescă, care lucru fiind și împotriva canónelor, a oprit. După înaltele rîndueli au poruncit prea înalta pomenită chesaro-crăescă mărire, ca partea preoțescă să nu mai îndrăsnescă cu bani și cu bătēi pe trup a pedepsí pe parochianii sei, ci cu sfātuirea și cu învătătura și îndemnarea și buna și înțelēpta dojană să certe și să îndrepteze pe parochienii sei, cu bani și cu bătēi nici decum, că fôrte tare se vor strînge a da sémă neîmplinitorii poruncei acesteia. Ér de cumva dintr'o întēmplare n'ar puté cu sfātuirea a folosí, pentru-ca prin aceea se nu se întēmple vr'o réutate, atuncea se-i arete la domnii, la dirigētorii locului și se aștepte dela dinșii îndestulare. Așadar după puterea mai sus pomenitei porunci vei avé datorie la toți preoții din protopopiatul tēu a vestí, și ca așa se urmeze a poruncí, nóue referăluind de împlinirea acesteia.

S'au dat în Sibiiu, 5 Martiu 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 241.

Preacucernice protopópe Kir Lazare nóue iubite!

Dintr'o întemplantare venind la auđul înălții sale preaosfințitei chesaro-crăesci măriri pentru fețele cele căsătorite, dintre cari una fugită fiind și cea rămasă și lăsată față a se căsători cu altă față voind mai nainte de dovedirea vieții și morții cei fugite, prea înalta pomenita mărire după cercetare la Excelenția Sa la domnul arhiepiscopul și metropolitul Carloveșului și de acolo reprezentăluindu-se, după canónele bisericii grecesci neunite a răsăritului, muera bărbatului celui fugit lăsată, séu a muerii cei fugite bărbatului cel lăsat, nedovedind muera mórtea celui fugit, a nu se puté căsători cu altă față. Acésta pomenită mărire aprobăluind bine au voit cu puterea milostivului seu decret dela 2 Iulie 1785 prin înalta general comando dela 29 Iulie 1785 și prin puterea altui decret împărătesc dela 8 Februarie 1786 supt Nr. 1667 prea înaltul crăesc guvern la 9 Martie c. c. supt Nrul acela mie a comunicăluí a poruncit, ca fugind bărbatul vreunéia mueri séu muera vreunéia bărbat și vrénd față cea lăsată cu altă față a se căsători, sé fie oprită a nu se căsători până ce nu va dovedí mórtea feții cei fugite. Așa dară după puterea acestei porunci împărătesci vei avé datorie a vestí la toți preoții din protopopiatul vostru și lor sé poruncesci, ca sé nu îndrăsnéscă pe vr'o față lăsată dela partea cea lăsată și fugită a slobođi spre căsătorie cu altă față fără dovedirea morții cei fugite și acésta în protocolul morților preotul sé o pue și precum preacucernicia ta așa și preoții sé împlinească, nóue referăluind de primirea și vestirea acesteia. S'au dat în Sibiiu, 20 Martiu 1876.

Gedeon Nichitici.

Nr. 256.

Preacucernice protofópe Kir. Lazare!

Fiindcă preaosfințita chesaro-crăesca mărire prin milostivul seu decret dela 16 Ianuarie și prin întimatul a înaltului crăescului gubernium dela 1 Martiu a. c., sub Nr. 1113 comunicăluit, bine au voiț a rânduif:

1. Tot lucrul legii, precum este: ridicarea, dirigerea, mărirea bisericilor, iproci, și măcar ce îngreunări de ale legii, ca stăpânirea diregătorilor varmeghiilor și a magistraturilor să îndrepte, să rânduiesci, ca acolo să se caute și să se judece în înaltul crăesc guvern, se îngăduesce răspunsul numai întemplarea aceea, unde domnii diregători n'au făcut din destul.

2. Tóte călcările de ale legii de acuma înainte în chipul călcărilor celor orășenesci se vor socotí și între pâriți se vor trăctălui, care lipsesc în uriciunea legii.

3. Călcătorii de rënduelile cele normalicesci în locurile cele bisericesci și întru ale legii, se vor da sub acție fișcușescă, și domnii diregători varmeghi și a magistraturilor fără de a face mai înainte scire la înălțatul crăescul guvern se îngăduesce de tóte de acest feliu de pricini, ér execuția sentinții cei publicăluite se împedecă numai întru întemplările cele strinse judecătoresci și după sine pedépsa trupului aducétóre.

4. Tot acești deregători a varmeghiilor și a magistraturilor, neuniților de legea grecescă în locurile acelea, unde biserici și școle n'au, fără de a mai face representație, vor puté da îngăduință spre aceea cu

cheltuiala sa încă a le mări, a le direge și încă și din nou a le face. Pentru acésta între întêmplări ca acestea între obștile și preoți așa a urma să povê-tuiți, nouê referăluind de împlinirea acesteia.

S'au dat în Sibiiu, 27 Martie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 344

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Fiindcă Domnul episcopul nostru la 12 Ianuarie a. c. la toți protopopii și la preacucernicia ta au trimis poruncă după puterea preainălțatelor rândueli împêrâtesci, ca toți preoții cei ce sunt preoțiți în Valachia după amnestie să opréscă de tótă slujba preoțescă și parochienescă, însă acum preasfințitul Domnul episcopul nostru înțelegând, că unii preoți din cei ce sunt preoțiți în Valachia, după amnestie, adecă, prevaricatori, îndrâsnesc peste porunca și rânduiala împêrâtescă a slujii, pentru aceea la 28 Maiu a. c. din Carloviț au trimis la consistoriu poruncă, ca prin circulariu să se însciinteze toți protopopii să opréscă pe prevaricatori de tótă slujba preoțescă și parochienescă. Așa dar preacucernicia ta datoriu vei fi după puterea numitei porunci archieresci dela 12 Ianuarie a. c. dată și întru preainălțatelor rândueli împêrâtesci întemeiată a oprî pe prevaricatori de altă slujbă preoțescă și parochienescă și a urma după porunca mai sus pomenită, într'alt chip sub grea pedépsă, ne-băgând samă, vei cădé și silit vei răspunde, așa și mila lui Christos să fie cu preacucernicia ta.

S'au dat în Sibiiu, 22 Iunie 1786.

Protopopul Ioachim.

Nr. 357.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Din pricina Reșinenilor pentru sfințirea maslului asupra unui bolnav cât se plătescă, pentru-că nu este în stolariu arëtat cât se se plătescă, cu preoții de acolo cunoscut au făcut nouë înălțatul crăesc guvern taxa cât se plătescă un bolnav unui preot când se va chema la sfințirea maslului, căruia întru urmarea înaltului crăesc guvern prin milostivul său intimat din 6 Aprilie a. c. sub Nr. 2402 mi-au arëtat cum-că, de cătră norma făcută stolariului nu se pôte mișca, érá nici opresc pe preoții dela osfințirea maslului, și când vor fi chemați, se mérgă, plata éráși n'au însemnat. Pentru aceea, după porunca acestui intimat, preacucerniciile vóstre însciințând, ca se arëtați preoților din protopopiatul vostru, cum că pot face sfințirea maslului când vor fi chemați. Așa făcënd și de primirea și de vestirea acesteia însciințându-ne, mila puternicului Dumneșeu să fie cu voi.

S'au dat în Sibiiu, 13/2 Iulie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 352.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

După-ce așa fiind întréga diecesă séu episcopatul nostru întru 31 de protopopiate și întru 940 parochii și peste acestea încă întru 41 parochii adecă întru tot 981 împărțit, și despre aședarea lor planum séu conscripție făcută la 10 Ianuariu a. c. înaltului crăescului gubernium am trimis și prelaudatul guvern sub 10 Februaru a. c. Nr. 431 curții împërătesci pentru cercetarea și întărirea și aședământ au trimis. Deci acuma înaltul crăescul gu-

vern prin intimatul său din 18 Maiu a. c. Nr. 3462 trimițându-mi și decretum împărătesc tipărit la 18 Aprilie a. c. mi-au arătat, precum a sa preainălțata mărire împărătescă nu numai cei 31 protopopiate și 981 parochii, după-cum am fost noi rânduie și aședat și împărțit, și ca să rămână așa au poruncit, ci pe deasupra au rânduie și acesta, precum de acum înainte vor fi datori poporeniei preoților săi în tot anul pentru traiul lor a da câte o ferdelă de grâu său două de cucuruz, văduvele pe jumătate său în curgătoriu prețiu cu bani a plăti, carele ca să aibă statornicie a sa și ómenilor fește-cărei parochie să însciințeze, la ciinstita tablă asemenea acestei consignații alta o am trimis, poftind după preainalta poruncă, ca dintru tisturii săi pe unul să rânduiească și împreună cu sfinția ta la toate locurile să vestescă, pentru care tistul însciințându-le și cu densusl însoțindu-le din loc în loc ómenilor puteți vesti și spre cuviinciosă ascultare și împlinirea înaltei aședări către binele vostru și a tuturor razimătorie a-l sfătui și așa după adăugata consignație de înainte cu parochia preoții aședăți așa și satele cu numărul caseilor, care sunt în protopopiatul tău vei înțelege, și de dênșii grijă și samă ai să dai. Pentru primirea căreia și împlinirea poruncitului comision însciințare ai să-mi faci.

Sibiiu, 22 Iulie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 395.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Crăescul guvern prin intimatul său dela 30 Iulie a. c. Nr. 6408 mi-a arătat, precum mărirea preaosfințita sa făcând din prilej o întrebare pentru lițiile său umblarea în zilele praznicelor cu prapori,

óre nu s'ar putea așeđa umblarea litiilor la noi la cei neuniți? În puterea rescriptului împărătesc dela 30 Iulie a. c. Nr. 6408 acéstă statornicia și nemișcată au făcut și întărită tēguelă, ca într'un an se pótă umbla cu litiile de patru-ori, iar nici de cum împrejurul hotarului parochii sē iasă, adecă întâiu la 6 Ianuarie, a dóua la ziua Pascilor, a treilea după prilejul vremii, la evanghelistul Marcu și a patra la hramul bisericeii, care împărătescă rēnduélă arătându-ți și trimitēdu-ți un exemplar pentru bună îndreptare, vei avé datorie tuturor preoților din protopopiatul tēu a însciința, ca sē se într'armezē așeđarei acesteia, care și stăpānirii politicesci este poruncit luare de sēmă întru petrecerea rēnduelii acesteia a purta, și cei cari mai nainte liti ar face, ca pe trecătorii așeđeri acesteia și înmulțitorii obiceiurilor bisericesci, spre darea răspunsului se vor trage și pedépsă vor lua.

Sibiiu, 29 Iulie 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 411.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Înălțatul crăescul gubernium prin milostivul seu . . . sub Nr. 6893 în copie . . . precum mărirea sa preaosfințită bine a voit pentru umblarea cu crucea la Boboteză a face acésta milostivire, ca clerul cel neunit, precum până acuma, așa și de acum înainte, în vremea Bobotezii sē pótă umbla cu crucea prin case și pentru aceea numai trei crețari dela parochienii sei vor avé, éră care ar voi peste tot anul în fiește-care sēptēmână sē li se sfințescă apă, vor plăti în tot anul preotului seu trei fiorini șese crețari, precum și în stolariul dela 23 Septemvrie A. 1784 supt

Nr. 10981 a fost întărit înălțimea sa împărătescă. Pentru aceea vei ave datorie tuturor preoților din protopopiatul tău această milostivă poruncă a o arăta.

Sibiiu, 22 August 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 441.

Preacucernice protofópe Kir Lazare!

Înălțatul crăescul gubernium prin intimatul său dela 11 Maiu a. c. Nr. 4364 au arătat noue, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă mărire bine au voit prin decretumul său milostiv din 25 Aprilie 1786 Nr. 4364 făcut a porunci, ca tóte pricinile în tréba cinului preotesc întemplate și spre îndreptarea preoților folóse, adecă chiar numai acele pricini, cari se fac împotriva cinului preotesc între preoți și stapânirile bisericesci, se se judece înaintea consistoriumului episcopesc. Pentru aceea întru urmarea împărătescei porunci vé povețuesc, ca pricinile preoților cele duhovnicesci și bisericesci, cele mai mici, cu consistoriumul vostru, precum și până acuma după chipul rënduelii nóstre la 10 Septembre A. 1784 Nr. 103 la voi trimisă se judecați, și după asemănarea vinii cu canónele acolo însemnate se-i canoniți; ér' cele mai mari, vinováțiile și greșelele lor, care din firea sa sub judecată numai episcopului, consistoriului sunt supuși, se le arătați noue cu tóte faptele și împreguirările lor. Așa dar de primirea acestei rëndueli făcută vestirea tuturor preoților în protopopiatul vostru însciintându-ne, mila preaputernicul Dumnețeu pururea se rămână cu voi și noi, suntem

Sibiiu, 8 Septemvrie A. 1786.

Gedeon Nichitici.

Nr. 249.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Înălțatul crăescul gubernium, prin arătătórea scrisorii a sa din 2 Maiu a. c., după calendarul cel nou, subt Nr. 3966, ne-a însciințat, precum-că mărirea a sa preaosfințită au poruncit, ca de acum înainte, nici preot, nici cantor să fie, care nu va învăța la școla normalicéscă și nu va arăta dela dascălul seu atestat despre acéstă învățătura. Pentru aceea prin acésta ți-se însciințéază, ca tuturor preoților și ómenilor din protopopiatul tđu să faci de scire și nici pe unul dinainte la preoție să nu trimiți, care nu are atestat dela dascălii normalicesci. Și așa despre primirea acestui cerculariu ne vei face relație.

Sibiiu, 7 Maiu 1787.

Gedeon Nichitici.

Nr. 359.

Preacucernice protopópe Kir Lazare!

Fiindcă înălțatul crăescul gubernium prin miostivul său intimat dela 18 Octomvrie a. c. supt Nr. 11605 la smerenia noastră trimis arată din preamiostivul preafnaltul decret împărătesc dela 1 Octobre curgătoriu, precum a sa preaosfințită chesaro-crăescă mărire înțelegênd precum supușilor sei din țera acésta pribegirea în alte țeri nu s'a curmat, ci de nou cu grămada se face, n'au lipsit, care lucru fórte spre neplăcere fiind și vrênd a se împedeca și a se oprí acest feliu de pribegire, bine au voit a porunci, ca și prin partea preoțéscă să se însciințeze ómenii arătându-se greutatea acestei călcări de lege, să se do-

jenescă, ca să se părăsescă de tot felul de pricini de pribegire, după-cum de pe adăugatul tipărit românesce patent împărătesc, ba chiar și mai luminat va cunósce tot supusul greutatea acestei călcări.

Act

dela episcopul Gerasim Adamovici, pentru întroducerea unui diacon în comuna Răhău.

Nr. 6. P. H.

Tuturor, ori de ce stare și vrednicie, căroră se cuvine, facem însciințare, precum arătătoriu al acesteia, Nicolae Cărpinișanu din Răhău, slăvită varmeghia Sibiiului și protopopiatul Sas-Sebeșului, după adusele atestaturile sale dela mai suslăudata varmeghie din 3 a lunei lui Martie 1788 sub Nr. 870, asemenea dela protopopul locului și dela sat, cumcă cu toții îl poftesc să le fie diacon la biserică pentru ajutoriu celorlalți preoți, și dela toate greutățile satului îl vor scuti, după-cum se vede sub Nr. 6 în protocolul chirotoniților a. c., așa și noi, îndreptându-l mai înainte la învățatura trebuincioasă, și vedând vrednicia lui, mai pe urmă l'am sfințit diacon la 18 a lunei trecute Octomvrie. și în ziua de astăzi dela noi se întăresce a fi diacon în satul mai sus numit, la Chramul S-tul Luca Evangelistul, poruncindu-i-se, ca întru toate să-și pórte cinstea sa după-cum se cade, și să fie cu pildă bună înaintea norodului; asemenea și norodul pe dânsul să-l aibă la cinste și sub scutință după mai sus pomenită făgăduința lor. Și preoții cei de acolo încă să-l cunósce, și dintru toate

cele-ce va slugi cu dînșii de împreună, partea ce i se va cuveni ca la un diacon, s'e-i deie și frățesce să trăească.

S'au dat în Sibiiu, 1789, Decemvrie 3.

Pravoslavnic episcop al neuniților în marele Pr. Ardealului

(S. S.)

Gherasim Adamovici.

Pe dosul documentului original se află scris: *Produxit Testimonium Anno 1790 die 18 Aprilie.*

Michail Sillmann,
Commissarius Proces. et Rectificator.

Un atestat de cualificațiune preoțesc din anul 1790.

Arătătorii acesteia, Ilie Popovici, dela Orăștie, slăvit scaunul Orăștii, de legea grecescă neunită, precum fiind aicea o vreme în Sibiiu spre învățătura creștinescă, care se cuvine fiește-căruia preot a o învăța spre mai bună întemeiere a credinței noastre, și învățând, s'au examinăluit de mine cel mai înjos iscălit, și am aflat a fi învățat tótă învățătura creștinescă cea mai însus pomenită, și de cătră cinstitul consistoriu în rânduială. Pe lângă care au mai adăugat învățând și cele patru specii ale aritmeticei. Drept aceea întăresc cu iscălitura și pecetea mea.

Sibiiu, în ... Octomvrie 1790.

(L. S.)

Radu Tempea m. p.,
al școlelor neunite naționalicești din
Ardeal Director.

Rugarea

locuitorilor din Orăștie către episcopul Dionisiu de Buda, pentru a nu-i constrînge la plățirea unui pământ eclesiastic din banii eclesiei, ci a-i mai amâna cu solvirea pînă vor puté face prețitul din alt loc.

Illustrissime ac Reverendissime Domine D-ne et
Episcope Nobis Gratosissime!

Innumerabiles nostrae necessitates, recte tramite ducunt ad Vestrae Illustritatis Paternum amorem, dum ordinationes Vestrae Illustritatis nuperas, intuitu Parochi, et Fundi Parochialis, ob renitentiam Domini Jenye Mulyú, in effectum deducere haud possemus etenim posteaquam apud Magistratum Szászvárosiensem Fundum pro Parocho sollicitassemus, non deficit idem Magistratus Fundum illum, quem prioribus etiam temporibus nostrae Ecclesiae designaverat, denuo gratiose decernere, quem Dominus Jenye Mulyú sibi ipsi pro Villa propria retinere attentat, cum praepudicio Miserae plebis Valachicae Szászvárosiensis. Instamus itaque Illustritati Vestrae quam humillime, dignetur Sortem Nostram pauperimam gratiose considerare, exq. Congesto Templi, ejus Fundi pretium exsolvere facultare, priusquam aliunde eandem summam aquirere possemus, et D-no Jenye Mulyú demandare, ut ejus Fundi Summam non ultra extendat, quam ut pro eo prius exsolverat

alioquin Ecclesiasticum Nostrum Pastorem omittere cogimur, Gratiam et Favorem humillime Praes....tolantes persistimus.

Illustritatis Vestrae

Servi humillimi

Incolae et Inhabitatores Szászvárosienses, in Felső Oláhszer habitantes.

Ad Illustrissimum D-num Dominum Dyonisium Episcopum Budense et D-num D-num Nostrum Patronum Gratosissimum.

Humillimum Memoriale
Introscriptorum.

Un document din anul 1777 privitoriu la dreptul Măcelarilor din Braşov-Scheiu.

Nos Maria Theresia

DEI Gratia Romanorum Imperatrix Vidua ac Germaniae Apostolica Hungariae, Bohemiaeque Regina, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Magna Princeps Transylvaniae, Comes Tyrolis, Goritiae & Siculorum. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis: Quod Fideles Nostri, Nobis Sincere, et respective Dilecti Illustris S. R. I. Comes Carolus Teleki de Szék, Status & Regii Nostri per Haereditarium Nobis Magnum Transsylvaniae Principatum Gubernii Consiliarius, utrobique Actualis Intimus, ac Cancellarius Noster per antelatum Magnum Principatum Nostrum

Partesque eidem reincorporatas Provincialis Regius; Generosi porro Michael de Bruckenthal, Adamus Neres de Nagy Várad & Michael de Sonnenberg, Secretarii Nostri Guberniales; nec non Michael de Ahlfeld & Antonius Biro de Pollyán, Cancellariae Nostrae Regiae in Transylvania Provincialis Registratores retulerint Nobis: Qualiter Iidem alias Literas Nostras Sibi ipsis praeceptorie sonantes et directas, Summo quo decuit honore & obedientia receperint in haec verba:

MARIA THERESIA DEI Gratia Romanorum Imperatrix Vidua, ac Germaniae Apostolica Hungariae, Bohemiaeque Regina, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Magna Princeps Transylvaniae, Comes Tyrolis Goritiae, & Siculorum. Fidelibus Nostri Illustri S. R. I. Comiti Carolo Teleki de Szék, Status, & Regii Nostri per Haereditarium Nobis Magnum Transsylvaniae Principatum Gubernii Consiliario utrobique actuali Intimo ac Cancellario Nostro, per antelatum Magnum Principatum Nostrum, Partesque eidem reincorporatas Provinciali Regio; Generosis porro Michaeli de Bruckenthal, Adamo Weres de Nagy-Várad, & Michaeli de Sonnenberg Secretariis Nostri Gubernialibus; nec non Michaeli de Ahlfeld & Antonio Biro de Pollyán, Cancellariae Nostrae Provincialis Transylvaniae Registratoribus Nobis Sincere & respective Dilectis; Gratiam Nostram Caesareo Regioque Principalem! Exponitur Majestati Nostrae in personis Strenuorum Lanionum Walachicorum Bolgár-Szegiensium Numero 28. Qualiter iidem paribus quarundam Literarum Altissimae videlicet Resolutionis Nostrae Regiae Wienae Die Octava Octobris Anni 1777. ad Regium Nostrum Gubernium ra. . . ne emacellationis Carnium emanat, nec non Ordinationis Gubernii Regii sub numero 5285 Cibinii Vigesima

prima Novembris Anni currentis 1777 ad Magistratum Coronensem, ad praefatam Resolutionem Nostram Regiam factae, plurimum indigerent, essentque iisdem, paria earundem Literarum Summe necessaria. Proinde Vobis harum serie committimus & mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus, Statim Vos, vel alter Vestrum praescriptas Literas diligenter requirere, ac reinvenire, requisitarumque, ac reinventarum tenorem & continentiam de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, variationeque prorsus aliquali describentes in Transumpto Literarum Vestrarum annotatis Lanionibus Valachicis Bolgár-Szegiensibus Jurium suorum uberiores futuram ad Cautelam necesar. sub Sigillo Nostro Judiciali, et authentico, eoque Transsylvanico penes Gubernium Nostrum Regium habito, modo consveto extradare modis omnibus debeatis, ac teneamini, caveatis tamen ne dolus, aut fraus, hac in parte contingat aliqualis. Secus non facturi. Datum in Libera Regiaque Civitate Nostra Saxonicali Cibiniensi. Die Vigesima Septima Mensis Novembris, Anno Domini Millesimo, Septingentesimo, Septimo. Erantque Eaedem Literae nostrae, Sigillo nostro authentico, eoque Transsylvanico ab extra, super cera rubra ductili impraessive munitae, clausaeque, confectae, & emanatae, ac praescriptis Fidelibus Nostris in dorso earundem ab una hoc modo intitulato: Fidelibus Nostris, Illustri S. R. I. Comiti Carolo Teleki de Szék, Status, et Regii Nostri in Haereditario Nobis Magno Transylvaniae Principatu Gubernii Consiliario, utrobique actuali Intimo, ac per eundem Magnum Principatum, partesque eidem reincorporatas Cancellario Nostro Provinciali Regio, Generosus porro: Michaeli de Bruckenthal, Adamo Weres de Várad, et Michaeli de Sonnenberg, Secretariis Nostris Gubernialibus, nec non Michaeli de Ahlé-

feld, et Antonio Biró de Pollyán, Registratoribus, et Conservatoribus Archivi Nostri Gubernialis Transylvanici, Nobis Sincere, & respective Dilectis, pro parte, et in personis Strenuorum Lanionum Valachicorum Bolgár-Szegiensium Numero 28 paulo inferius ad calcem scriptum erat, Requisitor. Partibus vero ab altera infra praescriptum Sigillum Nostrum. Lect. Corr. Introscriptorum Instrumentorum exquisitio conceditur Tit. Domino Antonio Biró Registratori Guberniali Cibinii 27-ma Novembris A. 1777 per Michaelem de Sonnenberg Secretarium Gubernialem. Cui quidem Mandato Nostro idem Registrator Noster, uti tenebatur, et par est obedire, Satisfacereque volens in hoc Anno Millesimo Septingentesimo Septuagesimo Septimo, Die vero vigesima Octava Mensis Novembris, post diligentem in Archivo Cancellariae Nostrae factam Investigationem, et requisitionem, praescriptas Literas inter acta, anni currentis sub numeris Aulico 1601, Protocollari autem Guberniali 5285. reinvenisse Nobis retulit, quarum tenor, et quidem: Primarum, altissimae nimirum Resolutionis Nostrae Sequitur in hunc modum: Sacratissimae Cesareo — Regiae, et Apostolicae Majestatis, Dominae Dominae Nostrae Clementissimae Nomine, Regio in Magno Principatu Transylvaniae Gubernio intimandum! Ruminatis argumentis, in consequentiam Benigni Decreti de dato duo decima Decembris, anni proxime evoluti, circa querelas Lanionum Valachicorum Bolgár-Szegiensium, contra Magistratum Coronensem motas medio Informationis prelaudati Regii Gubernii de dato duo decima Septembris anni currentis Numero 4154 allatis, prodit, Supplicantes per ipsum Magistratum Coronensem Anno adhuc 1671. Jus emacellandi Carnes, ideo plane concessum esse, quia Laniones ejates, publico, Carnem bubulam, nec

pretio determinato, nec in Sufficiente Quantitate, subministrare, potuerunt, imo ex alio Instrumento in Supplici Libello, penes preacitatum Decretum subtractura secunda remisso, doceri, Lanionibus Bolgár-Szeigiensibus Jus emacellandi, non prout Magistratus adserit, restricte ad non nulla Individua, atque ad Dies vitæ tributum, verum potius indultum ipsis fuisse, ut Numerus, qui tunc plane ad 31. Individua ascenderat, maneat, et ubi unus horum defecerit, alter Surrogari posset. Quibus proinde Stantibus, et reflectendo ulterius, quod Laniones Cehales per tot annos, et preasertim dum in Vicinia Valachia res pecuaria ob turbas vigentes restricta fuisset, cum Bolgár-Szeigiensibus concurrere, imo plane ad tantum numerum augeri potuerint; Altefata sua Majestas benigne decrevit, ut Valachi Bolgár-Szeigienses, porro quoque in Jure Carnes emacellandi manuteneantur, ad restringendam tamen exorbitantem, ipsis quoque preajudiciosam concurrentiam 79. Individuorum dum emodernis 28. Possessoribus quidam defecerint, nec heredes, multominus alii, quincunque in horum locum tandiu suscipiantur, donec numerus eorum, Saltem ad 14. Individua reductus fuerit, imo interea etiam non Singulus in Seorsivo, Sed omnes 28. in quatuordecim tantum Macellis, Carnes vendendi facultatem habeant. In cujus proinde altissimæ mentis complementum prelaudatum Regium Gubernium ad Magistratum Coronensem congrua disponet, cum adnexo, ut Lanionibus Cehalibus quoque intimetur, de meliori illorum Subsistentia, etiam concurrentibus Valachis, provideri posse, si ad Contubernium Novos Magistros per aliquot annos non assumerint haeque ratione numerum concurrentium, Distractioni, atque lucro, defalcatis Erogationibus, emergenti, magis attemperare studuerint. Cui in reliquo Eadem altissima,

Gratia sua Cesareo-Regia ac Principali benigne propensa manet. Datum Vienae die Octava Octobris, Anno Millesimo, Septingentesimo Septuagesimo Septimo. Et subscriptum erat a Dextris T. B a Reischach, a Sinistris vero Alexander Horváth. Erantque Eaedem hae Literae Nostrae, Sigillo Nostro Aulico super hostia rubra impressivè munitae, clauseque confectae, et emanatae, ac parte ab altera Regio Nostro in Transsylvania Gubernio hoc modo intitulatae:

Sacratissimae Cesareo-Regiae & Apostolicae Majestatis Regio in Magno Transylvaniae Principatu Gubernio Consignandum. Secundarum vero Conceptus ut pote: Ordinationis Gubernialis sub praecitato Numero 5285. in complementum praescriptae Resolutionis Nostrae Magistratui Coronensi exaratae, continentia taliter sequitur: 5285 Magistratui Coronensi 21-a 9-bris 1777. Altissima Resolutio Regia Benigno Decreto Aulico, ad demissam Gubernii Informationem, circa Lanionum Valachicorum Bolgár-Szegiensium querelas sub 12-a 7-mbris anni currentis Majestati Suae Sacratissimae Substratam, 8-a Octobris Anni decurrentis emanato, contenta communicatur D-vris per extensum in apographo pro notitia, et directione, debitaque observantia nec non necessaria tam Lanionum Cehalium, quam Bolgár-Szegiensium in viatione. Et subscriptum erat inferius Sonnenberg.

Duarum quidem praescriptarum modo praevio in Archivo Gubernii Nostri Regii requisitarum, et reinventarum Literarum tenores, et continentias, de verbo ad verbum sine diminutione. & augmento Variatio- neque prorsus aliquali transumi, praesentibusque Literis Nostri in Scribi facientes, praenotatis Strenuis Lanionibus Valachicis Bolgár-Szegiensibus uberio- rem futuram ad Cautelam necessarias, Sub Sigillo Nostro

Judiciali, & authentico, eoque in Cancellaria Nostra Regia Provinciali Transsylvanica habito extradandas duximus, & concedendas. Datum in Libera Regiaque Civitate Nostra Saxonicali Cibiniensi. Die Vigesima Nona Mens.. Novembris. Anno Domini Millesimo Septingentesimo Septuagesimo, Septimo.

(L. S.)

Lect: Collat: et Extradat: per *Antonium Biro* Cancellariae Regiae Provincialis Tranniae Registratorem.

Hae Copia Collata cum suo Originali de Verbo ad Verbum, congruit, quo Super attestantur Coronae 20-a X-bris 1777.

... *Prigell.*

Ioannes Barani m. p.

C. Reg. — Distr.-30-d Contr.

Cons. Fis. Bartzensis.

Nro 2.

L. a.

Cătră comitetul de pacificațiune al Românilor.

În împregiurările de față, când cele mai înalte interese și cele mai sfinte drepturi atât ale fiecărui cetățen și ale națiunilor întregi, cât și ale tronului și ale dinastiei, se află în mare primejdie din pricina întăritărilor și turburărilor unei partide facțióse, care pentru a-și mulțumí scopurile sale egoistice, lucréză neobosit prin întrebuițare de putere și silă, ca să

restórne ordinea civilă și liniscea, și se aducă cea mai înfiorătoare confusiune, precum și ca să fie neconținut terorismul și întărîtarea deosebitelor naționalități între dînsele, pe care a împins-o la cel mai înalt grad, datoria tuturor binecugetătorilor cetățeni ai statului și prieteni ai ordinei și ai liniscei publice precum și ai sfintelor drepturi ale țerii și ale tronului, este de a se împotrivi nemăsuratelor călcări nelegiuite ale acelei partide, și pentru restabilirea ordinei și a liniscei, precum și pentru asigurarea adevăratei libertăți și egalități a tuturor naționalităților a se pune în pozițiune de apărare cuviinciosă împotriva acelei partide și atacurilor ei.

Spre acest sfîrșit Excelenția Sa D. Generariul Comandante al țerei, pe temeiul proclamației din 18 a lunei curgătoare ce a slobođit cătră tóte jurisdicțiunile, și cătră locuitorii Transilvaniei, și în puterea guvernului țerii, ce în vîrtutea acelei proclamații a primit pe cât timp vor ținea împregiurările extraordinare de acum, cătră acésta luând în băgare de sémă, că atât națiunea română, cât și cea săséscă în multe chipuri și-au exprimat voința și singure de sine au făcut propunere, a găsit cu cale de a orânduí, ca să le lacă o recrutație din amêndóue națiunile, în cercurile de jurisdicțiune și în satele ce sunt în dispozițiune, spre a completa corpurile de trupe patriotice ce se află în țeră, adecă: al treilea batalion din regimentul de infanteriă Lainingen Nro. 31. întâiul și al treilea batalion din regimentul de infanterie Archiducele Karl Ferdinand Nro. 51, trei companii ale batalionului al treilea din regimentul de infanterie Cavalerul de Turski Nro. 62, trei divisii din batalionul de grenadiri Baron Uraka, precum și spre a se forma o divisie de rezervă pentru regimentul Lainingen, și alta pentru regimentul Archiducele

Karl Ferdinand, pentru care toate se cere un număr trebuincios de 3745 ómeni, și tot deodată să se formeze din nou un batalion de Jageri în număr de 1253 ómeni, și prin porunca dela 22 Octombore 1848 Nro. 4300 și dela 25 Octobore Nro. 4321 a însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestei orândueli pe Comitetul de apărarea țerei ce s'a întocmit de către Exelenția Sa sub președința subț însemnatului.

În urmarea acestia, fiind-că populația săsescă către cea română, în cercurile de jurisdicțiune ce stau astăzi în dispozițiunea Exelenției Sale, este cam ca 1 către 4, se hotărăsece, ca completarea numitelor trupe ale țerei dimpreună și cu rezervele ce trebuie să se formeze în numărul trebuincios de 3745, să se facă numai din populația română; ér noul batalion de Jageri, care se va numi batalionul de Jageri saso-transilvani, se va forma numai din populația șăsescă.

Cât pentru presentația și asentația recrutilor după acest masstab, se hotărăsece și se publică următoarele reguli, care se vor păzi fără smintelă și se vor aduce la îndeplinire fără cea mai mică întârziere:

1. Locuri de asentație se hotărăsc: Sibiul, Brașovul, Mediașul, Sas-Sebeșul și Hațegul.

2. Impărțirea quantumului de recrute, ce fiecare cerc e dator a presenta la locurile de asentație după deosebirea națiunilor, se va vedea în tabela de împărțire ce se alătură aici. Fiind-că națiunea comitatului Belgradului de jos este deosebită, și a Belgradului de sus și mai deosebită, pentru presentația recrutilor din acest comitat nu se hotărăsece loc deschilinit, ci rămâne ca satele să-și alégă după voie cel mai aprópe loc din cele cinci locuri de asentație

3. Recrutația celor 1253 ómeni, ce cad pe națiunea săsescă pentru batalionul de Jageri sași, se va îndeplini de către Universitatea națiunei săsesci prin subordonatele jurisdicțiunii de scaune și districte, afară de districtul Bistriței, care nu se cuprinde acum între cercurile ce sunt în dispozițiunea Exce-lenței sale D. Generariu Comandante, căci acesta are se-și dea contingentul său la trupele ce sunt aședate în partea despre mēdă-nópte a Transilvaniei.

Recrutația celor 3745 ómeni ce cad pe națiu-nea română pentru complectarea trupelor țerii și pentru formarea rezervelor, se va aduce la îndepli-nire de către Comitetul român prin Tribunii orēn-duiți pentru cercurile române prin înțelegere cu ju-risdicțiunile săsesci, care au se priveghieze, ca se nu se impedece îndeplinirea presentației recrutilor, în cât se atinge acēsta de cercurile jurisdicțiunilor lor.

4. Atât universitatea națiunei săsesci și subor-dinatele sale jurisdicțiuni, cât și Comitetul român și orēnduiții Tribuni români, luând în băgare de sēmă si la și împregiurările de față, când lucrul nu ertă cea mai mică întârziere, trebuie se aducă la îndeplinire presentația recrutilor cu astfel de grabă neprecur-mată ziua și nópte, încât tótă recrutația se fie fără smintělă sevărșită la 6 Novembre, și tot quantumul de recrute atât dela sași, cât și dela români se se prezenteze până atunci negreșit. Spre acest sfirșit.

5. Jurisdicțiunile săsesci și Tribunii români sunt datori ca mai întâiu se caute și se cerceteze pe recrute în locurile pretoriale prin doctorul cercului său prin altul spre a presenta la comisiile de asen-tație, în locurile de asentație, numai ómeni sănētoși, puternici și buni de slujbă soldățescă; și pentru-ca se se pótă alege cei mai buni, totdeuna se aducă pe jumătate mai mulți ómeni, decât e îndatorată

după împărțire a da fiecare jurisdicțiune séu sat. In astfel de chip, spre pildă, un loc, care are se dea dece recrute, e dator să ducă la locul de asentație, cel puțin 15 ómeni aleși cu îngrijire de cătră mai marele respectiv al locului și de cătră doctorul, și aflați de buni pentru slujbă.

6. Spre a se puté urma recrutația cu neprecurmăre și a nu se pricinui deodată prea mare înbulzială, jurisdicțiunile și Tribunii vor îngriji, ca îndată ce se va aduna un quantum de recrute numai decât să-l trimită la locul de asentație, făr' a aștepta ca să se strîngă tot quantumul ce e dator să dea cercul întreg.

7. Spre a nu risipi prea mult puterile garnisónelor militare, nu se vor întrebuița comenđi militare pentru escortarea recruților la locurile de asentație; ci ácéta escortație se va face din partea civilă prin paznicii lor séu prin gardiști.

8. Din partea jurisdicțiunilor și a Tribunilor se vor trimite recruții la locurile de asentație tot déuna cu o însemnare, în care se va cuprinde numele, vârsta, locul născerii, naționalitatea recrutelor, și starea în care s'au aflat de doctor.

9. Despre o parte pentru a avé mai mulți ómeni din care să se alégă recruții, și despre altă parte pentru a insufla ómenilor mai multă aplecare, pentru starea militară, vârsta de primire pentru recruți se întinde dela 18-lea an până la al 38-lea, măsura mărimii se cobórá la 5 șuchuri, se dá plată îndoită pe tótă ziua câte 8 cr. argint, și timpul capitulației se hotăresce numai 3 ani cu deosebitul folos, că timpul slujbei ce să petrece în răsboiu, soldatului cu capitulație i se socotesce îndoit, încât spre pildă, șese luni de slujbă în răsboiu, să socotesce un

an întreg, și un an și jumătate petrecut în răsboiu, se socotesc drept tot timpul capitulației de trei ani.

10. Asentația în locurile de asentație se face de către Comisiile de asentație deocamdată fără a se împărți în vreun regiment; asemenea și aprovizionarea din ziua încetării până la împărțire se face la olaltă neîmpărțit.

11. Indată ce s'a prezentat quantumul de recrute și s'au asentat, se trimit toate de către Comisiile de asentație sub escortă cuviincioasă la Sibiiu spre a se împărți mai departe și a se trimite la deosebitele corpuri de trupe, afară de recrutele naționalității române din Mediaș, care sunt hotărâte pentru completarea trupelor țerii. — Ce se atinge de recrutele naționalității săsesci pentru batalionul de Jagheri, aceste toate se trimit la Sibiiu.

Excelenția Sa dl Generalul Comandante așteptând cu încredințare atât dela jurisdicțiunii cât și dela populația săsescă și română, ca luând în băgare de seamă înaltele interese despre care se lucrăză în timpul de față pentru mântuirea patriei și a tronului, și pentru apărarea drepturilor și a libertăților, atât ale națiunii române, cât și acelei săsesci, vor întrebuița toate mijlocele spre a sprijini cu totă rîvna dorințele sale, și vor aduce la îndeplinire completarea k. k. trupe până la hotărîtul termin negreșit, invită pe Comitet ca fără cea mai mică întârziere să ia măsurile cele mai potrivite și să se întrebuițeze totă puterea influenței sale spre a îndeplini aceste orândueli ale Excelenției Sale cât se va pute mai curînd și mai punctual.

Sibiiu, 26/14 Octobre 1848.

Pfersman, m. p.
F. M. A.

Documente

relative la biserica gr. ort. română din Făgăraș.

Sub titlul „Biserici vechi românești în țera Făgărașului“ am publicat încă în nr. 36 a. tr. al „Telegrafului român“ o diplomă a principelui Transilvaniei Mihail Apaffy de dto Turda, în 10 Octobrie 1694 prin carea 'i-s'a conces principelui Constantin Brancoveanu din țera românescă de a clădit în Făgăraș în strada Brașovului din material solid o biserică pentru românii din Făgăraș, cari atunci erau cu toții greco-orientali.

După-ce o parte din Românii din Făgăraș au trecut la unire cu biserica romano-catolică, biserica Brancoveanului la anul 1761 a fost predată în mod oficios credincioșilor români gr-cat., a căror proprietate este și astăzi.

În urmă acești români, rămași în legea strămoșescă gr-ort., la anul 1783 'și-au clădit o biserică nouă în strada grecilor în apropierea pieței Făgărașului. Turnul acestei biserici l'au acoperit cu tinichea la anul 1791. Și a ținut această tinichea până la anul 1896 În acest an noi credincioșii parochieni ai acestei biserici am tocmit cu un măestru să ne acopere turnul bisericii din nou cu tinichea albă. Când s'a început lucrarea noi am pregătit un act istoric comemorativ despre înființarea și trecutul acestei biserici, ca acest document să-l aședem în un glob din turnul bisericii pentru următori. Când au ajuns lucrătorii cu dărîmarea coperișului vechiu până sus la cruce, au aflat în globul de sub cruce în un toc de tinichea două acte scrise cu litere cirile.

Aceste acte noi le am transcris cu litere latine spre ușurarea cetirei pentru următori. Apoi dimpreună cu actul nostru istoric le-am aședat atât pe cele originale cu litere cirilice, cât și transcrierea lor cu litere latine în tocul cel vechiu de tinichea, și cu acestea le-am pus în globul de sub crucea cea nouă.

După acestea crucea a fost sfințită în biserică în 4/16 Septembrie 1896 în prezența mai multor parochieni prin parochul Nicolae Aron din comuna învecinată Galați, învitat la acesta.

Mesterii îndată au luat crucea sfințită și pe un timp foarte frumos o au înălțat splendid strălucitoare pe vârful turnului în prezența noastră a parochienilor adunați acolo, cari

cu pietate și pătruși și inspirați de un tainic simțământ de religiozitate și speranțe, implorăm în sufletul nostru timpuri mai bune și înfloritoare pentru mult încercatul nostru neam și sfânta noastră biserică.

Actele amintite mai sus sunt următoarele:

I.

La anul Domnului 1783.

Cu vrerea și ajutoriul a totputernicului și preabunului D-șeu, care prin grația și slobođenia prea milostiv înălțatului împărat Iosif al II-lea al rêmle-
nilor și altor țeri împreunate s'a pus temelie adevă
fundament și s'a făcut această sf. bis. de ritușul și
legea grecescă neunită a răsăritului cu cheltuiala
său milostenia a unora din orășenii și poporeni sf.
bis. și și a altor creștini buni din alte părți, pe cari
'i-au îndemnat D-șeu spre această părere de bine su-
fletescă. Fiind întru această vreme și an guvernator
marele principe al țerii Ardélului Escelenția Sa Ba-
ron Bruckenthal și căpitan mare a Făgărașului și di-
strictului său Grof Béldi Iózsef. Vlădică neunit ne-
fiind în acest an, dară vicareș clerului acestuia Ioan
Popovici de la Holdor și protopop în Făgăraș și
acestei Eparchii Popa Bucur, popa Popovici și al
doilea preotul și parochul popa George Petrascu.
Gosiman bis. . . . . jupân Pana Nyerges curatori
mari său titori jupân Vasálake Nyerges jupânul G.
Korodi cel bătrân al Doilea mai mici Jup. Jemla Isae
și jupânul Vasale Nyerges cel tinăr, care mai mult
decât toți din orășeni a dat ajutor cu milostivirea
la această sf. bis. Eră la anul 1791 s'a ridicat și s'a
făcut acest turn din zid în sus cu lemnul și coperi-
șul blechilor, Impărătia înălției sale Leopold al II.
fiind guvernator țeri Ardélului Escel. sa Bánffy Ge-
orge, dară Vlădică de legea grecescă neunită prea

sfinția sa Gerasim Adamovici, protopop și preot în Făgăraș George Petrașcu, Dascăl Dlu Andrei Suvailovici dând tot blechiul de pomană care s'a pus pentru D-lor cinstiți jupân George Korodi cel tânăr. Apoi la meșterii de lemn și de blechiu și la cheltuală altă tótă a turnului care s'a făcut și s'a isprăvit au dat alții de cinste negustori și din meșteri cinstului Țehului a Timarilor și din alte orașuri cari au vrut, unii câte 100 de zl. unii câte 50, alții câte 25, fieste-care după putință și pe cum l'au îndemnat D-șeu, cu a căroră ajutorință s'au sêvêșit acest turn prin vrerea lui D-șeu, după acêsta s'au făcut parcurile împrejur și s'au tinciuit tótă biserica pe din afără pentru care lucru ca sê se scie când s'au întêmplat la o vreme a se mai direge s'au scris aicea aceștea și s'au băgat închise într'acest bumb la luna Iulie 18, a. 1791 prin

Popa George Petrașcu
din Făgăraș.

II.

Tuturor celor ce se va întêmpla a vedé acêsta scrisóre facem înștiințare, noi cei mai jos iscăliți, ca sê se scie, cum Tatăl, Fiul și Sfântul Duch, sfânta Troiță, un Dumneșeu adevêrat cu milostivire au căutat spre naționul neuniților, ce se numesc adevêrați pravoslavnici creștini și fiil bisericei rêsăritului, și prin prea înțeleptul și de mare laudă vrednic împêrat Iosif II. au ridicat la cinste acest neam și l'a făcut primit asemenea altor nêmuri, dându-le slobodenie întărită cu decret ca sê zidescă biserici și sê aibă preoți și tótă țirimonia Țegii și a ritului sêu deplin, sê pótă avé și împlinî după obicei, trimițênd și vlădică pe sêma acestui rit, pe domnul Dionise

Novacovici, cari mai înainte de acésta în vremea rēposatei Maria Theresia, împērătésă, nu numai că erau oprīti, dară multe și nespuse necasuri trăgeam noi neuniții filii bisericeii rēsăritului, precum și aicea în Făgăraș. Că fostu-s'a milostivit Constantin Basarab Brancovean, princip de Roma, care a fost Vodă în Țera Românescă și a zidit biserica cea din ulița chivărarilor pe sēma norodului fiilor bisericeii rēsăritului, împodobindu-o cu tot felul de cărți și cu clopote, și norodul nostru au și mai împodobit-o cu tot felul de scule și odóre sfinte. Nu după lungă vreme, întemeindu-se unația în Ardeal. Împēratul nostru au dat acésta biserică sē fie metropolie pe sēma unițiilor și noi am rēmas la o casă cu cărțile, sculele și odórele nōstre, unde făceam noi slujbă ca și în biserică. Dară întemeindu-se unația, multă supērare au tras și mult jaf și pagubă le-au făcut, că în multe rēnduri ne-au jefuit biserica nōstră, acolo unde țineam, dic, puțin ca la preț 5000 de zloți, cărți, odăjdii scumpe, potire, candelē și cădelniță tot de argint, dară icōne scumpe și alte multe ce s'au prețuit pe ușor întru acésta sumă. Și era oprit sē nu ținem în Făgăraș nici preot nici capelan pe ritul nostru și dintre făgărășeni fără de preot s'au îngropat morții lor. Că pe cel unit nu-'l primea nici cum. Alții cât căpēta un preot neunit il luau între furci de fer, între măcaue și între mueri încărcate cu petrii și așa petreceau pe preot și pe mortul, ca sē nu prindă pe preot și sē-'i facă supērare. Precum și în anul 1761 venind un general Bucov cu mulțime de óste și fōrte cumplită fiară sēlbatică asupra neunițiilor, s'au arătat, care au făcut milităria și au ars mănăstirile pela tōte satele de pe sub margini, care era prin păduri de se odichnea, călugări mulți și bolnavi mulți se tămăduiau la acele mănăstiri. Acest general

fiind și în Făgăraș, multă răutate a făcut neuniților, furci a făcut și le-a ridicat în mijlocul târgului, ca pe cei ce nu se vor pleca la unație să-i spensure, și i-au prins și i-au îngrozit și i-au bătut fără de milă, și sosind atunci și vlădicul Dionisie dela împărăție a rușinat pe Bucov, dicându-i, că lucră ce nu i-a poruncit împărăția și tot norodul neunit din Făgăraș, care nu era prin acela era fugit să scape de mörte, ér care era unit avé cinste. Și de spensurat pe nimenea nu au spensurat, dară förte cumplit i-au bătut și pe grecii neguțători i-au globit cu 180 adecă o sută optzeci de floreni nemțesci cu care au plătit 6 boi grași la cătane. Și nefiind fiindu-și în grabă au făcut dumnélui jupân Vasalache Nyerges din Făgăraș și au pus banii aceștia pentru oraș până cu vreme la vre-o câțiva ani i-au primit fără dobândă. Érá acest general fiind în Sibiiu într'una din zile a eșit la preumblare cu căruța sa și din depărtarea lui Dumneșeu, diavolul s'a apropiat și a făcut spaimă cailor lui și l-au strivit cu căruța până ce a căutat să piară ca un diavol cu mörte grabnică. Érá noi am fost rënduiți să mergem la biserică în Beclén. Și cu multă cheltuială am mers în Galaț. In Galaț era o biserică mică de lemn, vechie, próstă, și noi cu cheltuiala noastră am făcut asta acolo în sat. Și am umblat la Galatz 20 de ani; cine ar poté spune necesurile și frica trecerei Oltului și cheltuiala, că era podul slab și rupt și ceva de vrea ploua, tot cu luntrea și cu cinul trebuia să trecem și totdeauna să plătim la mers și la întors, și pe ulița Galațului era tină mare și ochiuri ca acelea, cât multe vite de a sëracilor au perit acolo, și noi și familia noastră cât ne-am chinuit acolo, nu se póte crede.

Apoi la anul 1781 în zilele Excelenției Sale Gubernatorul Baron von Bruckenthal și în fęcăpi-

tănia mării Sale Grof Béldy și în vicarieșia sfinției Sale părintelui Ioan Popoviciu dela Holdor a căpătăt milă împărătéscă să facă biserică în Făgăraș și așa am scăpat de Galatz și a deschis biserică în casa Borșosescilor, în ulița Grecilor. O ce bucurie, o ce părere bună, o ce dragoste era atunci, preot-protopop era Bucur și cu dascălul Andreiu. Acestia și în Galatz au petrecut împreună cu noi la toate necasurile. Era jupânii bisericei Enachie Arpași cel bătrân, era Ioan Oncia cel bătrân, era jupân Pană Nerges, curator era jupân Iordache Petru, foarte osîrdios patron al bisericei, era jupân Korodi și așisderea jupân Vasalache Nyerges, asemenea toți socotéu unde să aște loc, de zidirea bisericei și unii vor sta la un loc, alții la celalalt loc și nici de cum airea nu s'au putut învoi, fără aici pe fundușul Borșosescilor. Fiind dară stăpân pe acest funduș Dumnealui jupân Pană Borșoș au mijlocit tare jupân Iordache, având prietenie cu Pană Borșoș și i-au promis fundușul pe séma bisericei, însé sub acest condțio, fiind-că aceea casă unde facem noi slujbă o au dat-o unei nepóte a Dumnia-lui dela o soră a Dumnia-lui și să-i cumpere alt funduș unde să i se mute casa acolo și de va fi atuncia vrednic fundușul unul ca și altul, să fie pace, érá de va fi acesta mai mult vrednic, să i se întórcă copilei. D-lui jupân George Korodi, având mare osîrdie să vadă biserica pornită, a avut un funduș peste uliță și cu casă pe dénsul, și o au dat-o pomană de s'au făcut schimb cu fundușul Borsosescilor și s'a hotărît să se mai dea și vre-o trei sute bani adaus. Atuncia Andreiu dascălul cu jupân Iordache întâiu au făcut începere și au adus 6 stânjini de pétră la fundament, al doilea jupân Nicolae Harompotor 2 stânjini, jupân Nicolae Fitochie 3 stânjini apoi s'au pornit și alți mai mulți,

care cu un stânjin care cu 2, cine cu cât au vrut, érá la anul 1783 s'au început fundamentul bisericeii cu mare bucurie norodului și jupân Korodi cu jupân Vasalache au ajutat cu multe sute la ridicarea bisericeii și jupân Iordache a ajutat în multe rënduri. Dascálul Andreiu a fost luător de sémă lângă jupân Paná la plata lucrătorilor, la stinsul varului, la măsură și la tótă materia. ce a fost de lipsă la biserica acésta. A ajutat bine jupân George Fogarași cu câteva sute și alți mulți dintre tineri, cari sunt scriși la lada bisericeii, a ajutat bine și sf. Sa părintele Popa George Petrascu, după-ce a venit la noi în multe rënduri. A ajutat bine familia Sarloescilor cu 500 zloți, a ajutat bine Fürstum din Bucuresci cu 600 zloți și a fost paler de zid Iohann Müller, și jupân Ioniță Isaie a făcut tēmpla altariului.

La 1791 în zilele Domnului Gerasim și Exce-lenției Sale G. Bánffy G. G. s'a apucat înainte co-perișul turnului la care jupân Gheorghită Korodi a dat tot blechiul ce a trebuit, jupân Nyerges Vasalache cel tinér a pus 100, érá în multe rënduri a ajutat și jupân Vasalache cel bētrân a dat ferul ce a trebuit la acésta biserică, a ajutat bine jupân Mateiu Roșca 100. Jupân G. Fogarași 100. Ioniță Purcelea 50. George Navrea 25, Serban Tutean 25 și unii mai mulți, cari sunt scriși la lada bisericeii. Au fost paler de lemn jupân Martin din Brașov, care a făcut numai turnu. Plata a fost 200 fl. Paler de blech a fost Andreas Marchelinda, ér din Brașov, care a avut plată 350, și la 10 Iulie 1791 s'a ridicat fusul turnului cu ciga care s'a adus din pădurea dela Crihalma, pe care s'au cheltuit până în Făgăraș 12 zloți numai pentru lemnul fusului. Și trichărariul a ridicat crucea la 22 Iulie la 1791.

Pe acésta vreme a fost numai căpitănie, care

a fost Domnia Sa Pap István Fogarași, acesta a fost bun patron bisericei noastre încă dintru început. Slăbindu-se așa jupân Pană Nyerges au intrat în gosmânia dlui jupân Vasalache cel bătrân, ér Nyerges, unde totă casa bisericei se aducă jupân George Korodi főkurator cu jupân Vasalache mai sus pomenit. Apoi curatori mai mici jupân Ioniță Isae, jupân Vasalache Nyerges cel tinër, jupân Mateiu Roșca. Pe acésta vreme s'au lovit Turcii cu Muscalii. Acum stau la Stillstand. Acésta-i bătaia dela 1787. Mult magazin a dat Ardélul încât s'a fost făcut mare scumpete; întâiu ferdela de grâu a fost cu 2 zloți 30; o ferdelă sêcară 1.18; cucuruz 1 15; o ferdelă orz a fost cu 36 cruceri, un car de fên cu 50 zloți. O sută de jipi de sêcară cu 1 zlot, o găină cu 15 cr., un pund de carne 7 cr., de rîmător cu 8 cr., care acuma s'a mai eftinit ceva, un pund carne de vită 5 cr., de rîmător 7 cr., o găină 12 cr., o ferdelă grâu frumos 1.30. Cupa de vin 12, mai de rënd 8 cr., cupa de unt 1 fl. Pe vremea aceea au umblat bani de aramă stiucu 3 b., potori, stiucu de 2 b., cruceri stiucu de 1½ groși, de 1 ban stiucu și de ½ bani și bani de hârtie ce s'au numit banco-cettel un stiuc de 5 zloți, mai mic nu. Apoi de 25, 30, 50 de 100 și mai mare. O ferdelă sêcară 1 zlot, o ferdelă cucuruz 1 zlot, o ferdelă orz 18 cr. In vremea resmiriții s'au fost schimbat domniile ear, că aici în Făgăraș s'a pomenit Tablă vici-căpitan și főkăpitan, érá atunci s'au făcut Tabla Făgărașului, vármegye, și tóte scólele săsesci și vármegye dela Metis, Torea cu tóte satele era supuse la Făgăraș, în ȕilele lui Iosif Impêratului. Érá după mórtea lui Iosif s'au ridicat Impêratul Leopold și vármegye s'a dus din Făgăraș și s'au făcut érá scólele săsesci și tabla Făgărașul cum a fost și mai nainte. In 1790 s'a cu-

tremurat pământul foarte tare și în 1791 s'au făcut bucate destule preste toate locurile. În anul 1790 a chemat Dumnezeu pe protopopul Bucur și s'a îngropat în biserică de a dreapta parte lângă strana dreptă, de a căreia lipsire tot norodul s'a întristat, fiind om prea bun și dulce la cuvânt. Tare a fost osîrdios pentru zidirea bisericei. Și în locul deregătoriei sfinției Sale a intrat Sf. Sa părintele popa G. Petrascu, care este era prea bun, osîrdios la slujba bisericei dimpreună cu dascălul Andreiu, mai sus pomenitul dascăl, normal al neguțătorilor Făgărașului, de supt a căruia învățătură mulți diaci și preoți au eșit procopsiți.

Și când s'a cumpărat fundușul Borșoșeșcilor s'a pus zidul bisericei, tocmai în mieșuină, în dos. Și fiind jup. Pană Nyerges goșman, s'a milostivit ca un vecin bun și și creștin și au mai dat în dosul bisericei din grădina sa și din curtea Dumneialui în lungul fundușului Dlui din uliță până în fundul grădinei de câte 5 coți de lată din zid către Dlui ca să fie întru vecinica pomenire pentru sufletul Dumneialui, a găzdoiei și a tuturor rămășițelor Dlor. Așisderea și dumneialui răposatul jup. Nicolae Harompotor precum vine zidul turnului către apus, din zid până în grădina popii sașilor, care este cumpărată dela Galea, a dat'o bisericei noastre, ca să fie întru vecinica pomenire pentru sufletul d-lui și a tuturor rămășițelor d-lui și jup. Nicolae Harompotor cel tinăr, a dat un policantru de aramă. Și era Jup. Korodi cel bătrân a făcut singur clopotul cel de 6 măji, și dumneaei jupânésa Stăncuța sora jup. Korodi, soția jupânului Vasalache Nyerges a făcut clopotul cel de 4 măji, în care a fost materia bisericei într'însul o a plătit-o domnia-ei și fiind clopotul de 4 măji cu totă cheltuiala Dumneaei ca să fie întru pomenire pentru

suffletul Domniei ei, a jupânului, a fiului și a tuturor rămășițelor D-lor.

Acastă scrisóre s'a făcut cu cuvântul tuturor curatorilor și pe plăcerea tuturor, ca cei ce se vor întempla a vedea și a ceti acésta, să-și aducă aminte de némurile acestea, aici însemnate, și să-și spue rămășițelor ce se vor întempla, precum am pățimit noi pentru lege în veacurile nóstre, érá de veți cunosce ceva neplăcere întru lucrările nóstre, nu ne defăimați, și vă siliți a înmulți casa bisericei, ca să aveți funduș a înoi și a face tóte pe plăcere și să aveți la mare cinste pe ómenii cei învêțați și cu experiențe, dela aceia ies sfaturile cele de îndreptare și tótă procopséla pruncilor și cinstea și podóba obștei, și acestea cu grabă s'au scris prin mine mai mult pécătosul și smeritul între dascálii normaliceșci, care mai jos mă voi iscáli.

S'au dat în Făgăraș, 22 Iulie 1791.

Curator

Vasalache Selar,
gosmanul bisericei.

Andrei Șovăiloviciu,

boer de mărgineni și dascál scólei normaliceșci a neguț. neuniți din Făgăraș și locuitor în Făgăraș, soția mea Anica, soția jup. G-ge Strezea nemeș de Copacel, care mă aflu locuitor în Făgăraș pe fundușul ce mi l'a dăruit Impăratul Iosif al doilea lângă cetate cătră răsărit cu fundul casei cătră răsărit în grădina comandansului.

III.

La anul Domnului 1896.

Sub Archiepiscopia Inalt Prea-Sântitului Domn

Miron Romanul,

arhiepiscop și metropolit al Românilor greco-ortodoxi din
Transilvania și Ungaria,

și sub

Prea-grațioasa domnie a Maiestății Sale Cesare și Re-
gesci Apostolice

Francisc Iosif I.

Parochia română greco-ortodoxă din Făgăraș a existat și există în continuu din cele mai vechi tîmpuri de cînd sunt creștini în ținutul țerei Oltului.

Este aici cea mai veche parochiă creștină.

La anul 1469 a existat aici la Făgăraș o episcopie română greco-ortodoxă numită de Galați, „gatlensis“, al cărei episcop era Macarie.

Constantin Brancoveanul, principele țerei românești, carele avea domeniul dela Sîmbăta-superiără din țera Oltului și cel dela Poiana Mărului, a căpătat cu diploma dată din Turda, în 10 August 1694, dela Michail Apaffy principele Transilvaniei concesiunea, ca să zidescă în Făgăraș pentru parochia română greco-ortodoxă, de care pe atunci se ținău toți Români, o biserică din material solid.

Acastă biserică s'a și clădit, în locul unde se află și ași, în strada Brașovului, la anul 1697.

La anul 1700 o parte dintre Români din Ungaria și Transilvania au trecut la unire cu biserica romano-catolică, la carea au trecut și o parte dintre Români din Făgăraș.

În puterea și în sensul legilor de atunci, ce-i favorisau, Românii trecuți la unire au pretins pentru sine biserica Brancoveanului ce li-s'a și dat fără însă ca greco-ortodoxii să îi abdis definitiv de dreptul și folosința acelei biserici.

După multe certe și lupte înverșunate, biserica Brancoveanului însă a fost ocupata de Uniți, definitiv numai cu intervenirea autorităților publice la anul 1761 pe timpul protopopului Sofronie.

Vechii creștini români greco-ortodoxi rămași astfel fără biserică, după multă rugăminte și stăruință neînfrântă, la anul 1782 au căpătat concesiune să-și clădească o biserică nouă.

Erau atunci 251 familii române greco-ortodoxe, cari au cotribuit cu trei mii (3000) floreni la clădirea bisericii. Celelalte lipse s'au acoporit din contribuiri și milă adunată dela binefăcători.

Clădirea bisericii s'a început în 1 August 1783 când s'a săpat fundamentul pe locul unde se află biserica și ași, în strada Grecilor, în apropierea pieței Făgărașului.

Turnul clădirei finite încă în acel an, s'a acoperit cu tinichea, mai târziu, la anul 1791.

Și a ținut această tinichea până la anul 1896, când stricându-se de tot coperișul cel vechiu al turnului, noi parochienii dela 1896 l-am dat jos și afară de singurul lemn din mijloc, în vârful căruia este aședată crucea din vârful turnului, l'am făcut întreg din nou și l'am acoperit tot cu tinichea prin maestrul paler Nágó István din Racoșul-de-jos pentru suma de 1000 fl. v. a.

Ne-având parochia noastră banii aceia, suma o am luat împrumut dela banca română „Furnica“ din Făgăraș, la carea am depus ca zălog trei obli-

gații de stat după răscumpărarea regalelor de cărcimărit, cari obligații le-a căpătat parochia noastră în acest an, ca competență a sa dela stat.

Împrumutul se va replăti pe rënd din interesele obligațiunilor zălogite și din arunc pe parochieni, cari adi sunt numai 120 de familii, mai mult ómeni sëraci.

Când s'a dat la 1896 coperișul cel vechiu jos, în globul de sus al turnului de sub cruce am aflat în un toc de tinichea dóue scrisori cu litere cirile scrise de protopopul de atunci George Petrașcu și aședate în globul de sub crucea turnului la anul 1791. Acele hârtii le punem acuma înapoi în turn tot în locul unde s'au aflat și pe lângă ele mai punem și din partea noastră tot în tocul cel vechiu de tinichea acéstă descriere a noastră, ca să se scie fasele prin care a trecut sfânta noastră biserică și mult cercata noastră parochie.

La anul 1783, când s'a clădit acéstă sfântă biserică, erau 251 familii (pater familias) române greco-ortodoxe, cei mai mulți neguțetori cu stare, căci pe atunci negoțul era în mânilor greco-ortodoxilor, (neguțători numiți și greci).

Protopop, când s'a clădit biserică la anul 1783, a fost Bucur Stefan și paroch era George Petrașcu. Curatori au fost neguțătorii Ignațiu Arpași, Pană Nyerges, George Korodi senior, Nicolae Fětoiu și George Arpași.

Protopopul Bucur a funcționat ca atare până la 1790, urmând după el ca protopop dela 1790—1800 George Petrascu.

Ca protopopi au funcționat apoi Vasile Harompotor, dela 1800 1804; după aceea: Vasile Kis, supranumit și Cziczken, dela anul 1804—1819; — Simion Ginariu, dela 1819—1840; — George Gi-

mariu, dela 1841—1846 și dela 1846 până la 1884 Petru Popescu, carele s'a retras în pensiune. La 1884 s'a denumit de administrator protopresbiteral și parochial Iuliu Dan, născut din Zernesci, carele la 1886 a fost ales definitiv și este și ađi ca protopresbiter și paroch.

Ca parochi locali au funcționat George Petrașcu, dela 1783—1790; Vas. Harompotor, dela 1792—1800; Toma Banciu, dela 1806—1811; Simion Ginaru, dela 1818—1819; George Ginaru, dela 1826—1841; Petru Popescu, dela 1846—1847; Vasile Leicu, dela 1855—1870. Dela 1870 încóce respectivul protopresbiter îndeplinesce și funcțiunea de paroch, deóre-ce numărul parochienilor a tot scăđut și de atunci încóce cu timpurile devenite pentru noi tot mai aspre, parochienii nostri au tot sērăcit și așa nu mai pot ținé și paroch deosebit, ce de altfel nici nu e de lipsă.

Locul unde s'a clădit biserica s'a cumpărat la anul 1782 dela neguțetoriul român Pană Borșoș cu 300 fl. ung., érá conducerea clădirei bisericei o a îndeplinit măestrul păler din Făgăraș Iohann Müller pentru suma de 400 fl. ung.

Locul și casa de școlă s'a cumpărat dela nepóții lui Pană Nyergeș, anume Constantin și Ioan Toma, cu suma de 900 fl. la anul 1800 și 1808.

Daruri binevoitóre mai însemnate s'au făcut bisericei și școlei nóstre din partea următorilor și anume:

Clopotele s'au făcut la anul 1791 cu suma de 1474 fl. 32 cr. ung. spre a căroră acoperire au dăruit neguțetorii:

1. George Korodi 100 fl.
2. Vasilache Șelariu 100 fl.
3. George Fogarasi 100 fl.

Au dăruit și alții sume mai mici. Colecta se află în arhivă.

4. La anul 1813 Ioan Visea a dăruit 200 fl. pentru spesele zugrăvirei bisericei.

5. La anul 1825 Ioan Moldovan a testat 500 fl.

6. La anul 1824 neguțetoriul Ioan Zamfir și soția sa Ana au făcut cripta pe spesele lor și pe la anul 1859 au dăruit bisericei casa de sub Nr. 165 de lângă biserică.

7. La 1826 George Korodi a făcut din al seu școla, căci se stricase.

8. La 1831 Agi Sivu a făcut foișorul pe spesele sale.

9. La 1832 Stefan Fogaras a făcut paraclisul.

10. La 1836 Ana Szevesztrényi a donat bisericei 300 fl.

11. La 1837 Uța Ioan Văpsitoru a donat bisericei 500 fl.

12. La 1847 Ioan Kissa a dăruit 33 galbeni.

13. La 1876 George Boer morarul a dăruit un loc de 2 jugere.

14. La 1880 Toma Moldovan a dăruit un agru de 10 feldere, și

15. La 1889 avocatul Ilarie Duvlea a donat 500 fl.

Ați parochia noastră, afară de obligațiile de stat numite mai sus, altă avere mișcătoare nu are. Realități are numai casa de școlă cu două încăperi și o tindă și o altă casă mică lângă biserică tot cu 2 odăi și o bucătărie mică, apoi mai are un loc mic de casă, un loc de 1 ferdelă de arătură în câmp și cimiterul comun cu greco-catolicii.

În anul 1883 la Rusalii, când s'a ținut chramul bisericei, s'a serbat în mod festiv jubileul de 100 de ani dela clădirea acestei biserici.

Parochieni ai acestei biserici au fost și căpitaniii supremi ai districtului Făgărașului: Ioan Bran de

Lemenyi (1861—1865), născut din Zernesci, și căpitanul suprem Ioan cav. de Pușcariu (1865—1867), născut din Sohodol (Bran), apoi Ioan Codru Drăgușanul, născut în Drăguș, carele a fost vice-căpitan al acestui district (1862—1878) și Ioan Turcu, născut din Zernesci, carele după alte funcțiuni dela 1874 încóce a fost și protonotar (1884—1896) al acestui comitat și carele a compus și acéastă descriere.

Acum la anul, 1896 în acest comitat nu mai sunt Români în nici o funcțiune mai înaltă. Nu este nici un jude regesc nici comite suprem, nici vice-comite și nici prim-pretori în cercuri.

Mai este în Făgăraș numai un singur neguțător român și și acela începător, ér parochieni mai cu stare abia mai avem doi, trei.

Cu firma credință în Dumneșeu, cu alipire neclintită cătră neamul nostru românesc și cătră sfânta noastră biserică română greco-ortodoxă și cu puternica iubire cătră patrie, sperăm, că vor veni și pentru némul și biserica noastră timpuri mai bune, ce se dea bunul Dumneșeu atât spre binele nostru, cât și spre binele țerei.

Ași sunt în curs banii de bronz: de un filer și de o jumătate de filer; de nickel: de 10 și 20 fileri; de aramă: de 1 crucer, ce valoréză 2 fileri; de argint: de 1 corónă, care are valóre de 100 fileri, tot de argint: de 1 floren, care are valóre de 2 coróne; de aur: de 10 și 20 coróne și de un galben imperial cam 11 coróne. Apoi mai sunt bani de hârtie de 5, 10, 50, 100 și 1000 floreni bucata. Prețul mărfurilor se socotesce așa după floreni și cruceri (1 fl. = 100 cruceri). Costă: un hectolitr de grâu 5 fl., de sêcară 3 fl., de cucuruz 3 fl. 50 cr., de ovês 2 fl. 40 cr., de picioici bune 1 fl., mai slabe 60 cr.

Carnea de vită costă kgramul 40 cr., cea de rîmători 40 cr., de vițel 30 cr. și cea de ôie 26 cruceri. Ôue se vînd cam 6 de 10 cr. Litra de vin vechiu de masă costă 50 cr., de cel nou 36 cruceri.

Dintre vitele prăsite de economii din comitatul acesta, o păreche de boi buni costă dela 250 floreni până la 350 fl. v. a. și mai bine. O vacă costă dela 40—80 fl., un cal dela 50—150 fl., un berbece 6 fl. și una ôie stêrpă cam 4 fl. 50 cr. Ingrijirea vițelor și cu deosebire a cailor este și ađi primitivă și cât de neglăsă.

Locuitorii români din comitatul Făgărașului trăesc în genere din economie de câmp și de vite, din pădurărit și din industrie de casă. Prima cale ferată s'a deschis în acest comitat în 20 Noemvre 1892 dela Sibiu la Făgăraș, unde este și ađi ultima gară, căci altă cale ferată aici până acum nu s'a mai clădit.

Despre ce, ca să scie și cei viitori am făcut și subscriem acéstă descriere.

Din ședința comitetului parochial român greco-ortodox.

Făgăraș, în 2/14 Septembrie 1886.

(L. S.)

Iuliu Dan m. p.,
protopop.

Membrii comitetului parochial:

Ioan Turcu m. p.,
protonotar comit. pensionat.

Ioan Dejenariu m. p.,
comptabilul „Furnicei”.

Ioan Ciora m. p.,
argăsitor.

Iosif Ciora m. p.,
argăsitor.

Ariton Ciora m. p.,
argăsitor.

George Ciora m. p.

Apoi mai sunt membrii ai comitetului parochial, cari împedecați fiind nu s'au prezentat la subscriere, și adică: Nicolae Toma, David Berlea, Tanase Boer, Ioan Țenglea.

Avem școlă confesională elementară cu patru despărțeminte conduse de un învățător, căruia îi dăm pe an 300 floreni, salar și cuartir liber în edificiul școlei.

Ioan Berescu m. p.,
învățător.

Ioan Turcu m. p.,   *Ioan Dejenariu* m. p.,
membru al comitetului pa-   membru al comitetului par-
rochial.   rochial.

Cu ocașiunea subscrierii a acestui document membrul comitetului parochial Iosif Ciora subscrie 15 fl. pentru spesele acoperirii turnului și a mai dat înainte 30 fl. pentru o haină de biserică.

Iosif Ciora m. p.

La dorința „Societății argăsitorilor români din Făgăraș” se constată, că această societate, care ași are 49 membri, a dăruit bisericei noastre praporul cel mare de mătășă grea, ce a costat 350 fl. v. a.

D. u. s.

Ioan Turcu m. p.,   *Ioan Dejenariu* m. p.,
membru al comitetului pa-   membru al comit. parochial și
rochial.   notar al comit.

Aceste documente s'au pus cu crucea deodată în globul din vârful turnului și s'au așezat acolo sus pe turn în 4/16 Septembrie 1896.

Făgăraș, în 27 Aprile 1897.

Dr. Ioan Turcu,
protonotar comitatens pensionat.

Pentru completarea colecțiunei de documente referitoare la biserica din Făgăraș adaugem ulterior aci și documentul emanat dela Michail Apafi, menționat în introducerea acestor documente, mai adaugând un extras din Urbariul țerii Făgărașului despre onorariile, ce se plăteau din partea unor comunități bisericesci de ale noastre din țera Făgărașului principelui pe timpul lui Michail Apafi.

IV.

Nos Michael Apaffy Electus Transilvaniae Princeps, ac Georgius Bánffy de Losontz Transilvaniae et Partium Regni Hungariae eidem annexarum Gubernator, Comitatum Colosiensis et Dobocensis Comes, Civitatisque Kolosvár Capitaneus ubique supremus; — Stephanus Nalátzi Comitatum Hunyadiensis et de Zarand supremus Comes; — Gregorius Bethlen Militiae Transilvanicae Generalis, Comitatus de Kukuló Comes, Sedis Siculicalis Udvarhely, Arcisque et Districtus Fogaras Capitaneus ubique supremus; — Alexius Bethlen Regni Transilvaniae Praesidens, Comitatus Szolnok Interioris Comes supremus; — Nicolaus Bethlen Cancellarius Regius, Comitatus Maramaros Comes, Arcis Huszt Capitaneus ubique Supremus; — Samuel Keresztesi Comitatus Albensis Comes supremus; — et omnes Suae Sacrae Caesareo — Regiaeque Majestatis in Transilvania Consilarii; et Stephanus Vesprémi Ecclesiarum Reformatorum in Trania Superintendens: Damus pro memoria per praesentes omnibus quorum interest, modernis pariter ac Posteritati; Quod cum Celsissimus Princeps ac Dominus Dominus Brankovan Cantachuzenus DEI Gratia Valachiae Transalpiniae Vojvoda ac Haeres perpetuus, Dominus et Frater Nobis Colendissimus, nos per Grôsum Dominum Theodorum Ladislaum Dindar, suum Secretarium fraterne requisivisset, ut Suae Celsitudini permitteretur, ut Templum Graecanicae Religionis, quod nunc in Oppido Fogaras, sola per Leges Regni exercitii solidi templi Parochiae et Scholae jure gaudet

tanquam dictae Religionis; itta Clementissimo DEO disponente, in Trannia nunc Primaria Membra et Nutritores nomine totius Ecclesiae Reformatae Transilvanicae dicto Domino Principi permittimus his Conditionibus :

1-mo. Ne hoc ullo modo, vel nunc, vel imposterum in Reformatae Religionis in Fogaras Juri, uti et Jurisdictioni, qua hactenus Reformati Superintendentes in Sacerdotes Graecanicae Religionis in Trannia usi sunt, praejudicium trahatur; imo teneatur dictus Dominus Princeps ac Successores pro omni possibili Reformatae Religionis in illo loco juri; imo toti etiam Transilvanicae Ecclesiae Reformatae bonus Amicus Adjutor ac Patronus esse. —

2-do. Ne aedificium aliquod nimis crassis et valde altis parietibus fieri curet ob respectum Arcis, cujus fortitudini hac etiam in parte consuli et prospici debet. —

His praemis ac servatis, saepe memoratus Dominus Princeps in Nomine Domini aedificet; Cui nos omnem a Coelo Benedictionem precamur; et in hujus negotii firmamentum ac perpetuam memoriam dedimus has Nostras Litteras sub sigillis Nostris et subscriptionibus nomine saepefatae Ecclesiae Reformatae Transilvanicae. —

Datum in Oppido Thorda, Die Decima Mensis Octobris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Quarto.

Michael Apaffi m. p. (L. S.) *Georgius Bánffy* m. p. gubernator (L. S.) *Stephanus Nalátzi* m. p. (L. S.) *Gregorius Bethlen* m. p. (L. S.) *Alexius Bethlen* m. p. (L. S.) *Nicolaus Bethlen* m. p. Cancellar (L. S.) *Samuel Keresztesi* m. p (L. S.)

Stephanus Veszprémi m. p. *Episcopus Reformat* (L. S.)

Praesentem Copiam ex veris et authenticis Originalibus suspitioni omni carentibus extractam iisque in omnibus punctis, Articulis et clausulis conformem esse, fide mediante attestor.

Sigl. Coronae die 19 Febr. A. 1774.

(L. S.)

Gregorius de Hermann m. p.,
Notar: Coron:

„Honoraria“.

Az udvarbirák székén levő boér assesorok mind itt az udvarhoz való jószágban mint penig Porumbákon és Alsó-Komanán minden újesztendőben tartoznak két-két tallérral facientes in summa taller 48.

Iten Fogaras vidékén két Oláh esperesek is szoktak kontribuálni személyekről husz-husz forinttal az kettője fl. 40.

Ugyan az Fgrs. földi Oláh papok is szoktak annuatim adni florenos 100. — szász forintot.

Minden jobágyból való Oláh pap mikor pappá teszük ad eö — Herczegségeknek fl. 15 — ha penig boér nemzetből való fél annyi fl. 7.50, zabot is adnak capitatim Cub. 1 k. egy-egy köblöt, de innét excipiálván az két esperestet s két assesort.

Minden fő plajás szokott adni honorariumot fl. 15 — tizen öt forintokat.

A salétromfőző mikor volt taller 10.

A révész is mikor volt talleros 10.

A serkoresmárosok honorariuma hol egy hol egy más-képen volt.

A czigányok vajdája is szokott adni taller 10.

Kemény Jánosnak lévén 18 szálasig való czigánya, mindenik szálas hat-hat forinttal tartozott, mely teszen fl. 108.

A Barczai czigányok is tartoznak hatvanezer sendély szeggel annuatim.

A Fgrsi görögök minden újesztendőben egy Skarlat szőnyeggel.

A sárkányi pap szép tiszta búzával annak Cub. 10 k. kikészített lenfővel 300.

Colecțiune

de cărți și manuscrise vechi.

1.

Ciaslov mare, în limba slavonă, tipărit în anul 1642.

2.

Carte românească de învățatură *Duminecile peste an și la praznice împărătesci și la svântii Mari.*

Cu ȝisa și cu totă cheltueta lui Vasile Voivodul și domnul țerii Moldovei din multe scripturi tălmăcită din limba slovenescă pe limba românească de Varlaam Metropolitul de țera Moldovei; în tipografia domnescă, în Mănăstirea a trii steli în Iași, dela Chr. 1643.

Două exemplare a acestei cărți, diferind unul de altul în privința întocmirii paginei I., ce conține titlul cărții, și în privința tipariului aceleiași pagine, se par a deriva din ediții deosebite. Arangierea titlului cărții la un exemplar, ce se pare mai vechiu, este mai simplă, având încadrați sus pe pagina I. pe trei sânti ierarchi, de-adrepta pe sântul George și de-a stânga alt sânt; éra al II-lea exemplariu, al cărui titlu este tipărit cu un tipariu mai perfecționat, are pe pagina titlului sus încadrat pe Dl Christos, la cornurile paginei pe sântii patru evangeliști, apoi Petru și Pavel, Gavriil și Maria Preacurata Fecióră alternând de-a dreapta și de-a stânga, și jos sântii trei Ierarchi.

3.

Noul Testament *séu Impacarea cu lumea cea nouă a lui Isus Christos Domnului nostru. Isvodit cu mare socotință din Isvod grecesc și slovenesc pe limba românească cu îndemnarea și porunca dim-*

preună cu totă cheltuēla a măriei Sale George Rakotzy, craiul Ardelului iprocia.

Tipăritu-s'au întru a Măriei Sale tipografie din-tâiu nou în Ardél în cetatea Belgradului, anii dela întruparea Domnului și Mântuitoriului nostru Isus Chs. 1648, luna lui Ianuaru 20.

4.

Un fragment din o carte veche. Tipariul și hârtia este după felul Testamentului Nou, tipărit în Belgrad la a. 1648. Sunt folosite cuvinte, *cocon, om mator, mirôme-miresme, popa*. Conține învățătura despre credință, simbolul credinței explicat, învățătura despre taine, fapte bune. cele 10 porunci după felul unui catechism.

5.

Șicriul de aur. *Carte de propovedanie la morți, scōsă din scripturile sante cu porunca și îndemnarea Măriei Sale Apafi Michaiu craiul Ardelului, tipărită în tipografia nouă în cetate în Sas-Sebeș, anul 1683 Septembre 17.*

Conține 15 predici. „Predoslovia la Măria Sa Craiul“ se încheie cu cuvintele: „slugi mai mici și plecați ai Măriei Tale Popa Ioan din Vinț cu toți protopopii și cu tot soborul Românilor din Ardeal“.

6.

Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Divina missa sancti patris nostri Iohannis Chrysostomi.

Venetiis MCLXXXIII.

Apud Julianos.

Superiorum permissu c. privilegiis.

În cartea acésta se cuprinde liturgia sântului Ioan Gură-de-aur, tipărită frumos pe hârtia fină, în limba élină pe paginile din stânga, și în limba latină pe paginile din dreapta; ér' la finea cărții se află în manuscris frumos aceiași liturgie în limba română. După scrisóre și limbă judecat acest manuscript, trebuie să fie adăugat cu mult mai târziu decât textele tipărite în limba elenă și latină.

7.

Evhologion, ce se dice *Molitvelnic*, de *Popa Ioan din Vinț*. Doue exemplare bine conservate. La unul din ele sunt legate împreună și alte 3 cărți respective fragmente, și adecă:

- a) *Mai multe predici la morți;*
- b) *Rânduéla Diacoistvelor și cu a vozglaseniilor, care se dic la liturgia și rânduéla Vecerniei și a Utreniei, scóse și întocmite de pe limba slavonéscă pe limba românăscă cu blagoslovenia prea-osfințitului Kir Varlaam archiepiscop și mitropolit Belgradului iprocia. Acum întâi s'au tipărit întru folosul și întru Pravoslavniciei rumânescii biserici, ca toți preoții și diaconii ca să pôta cunósce pe lesne de a slugi, cum se cade, pe orânduéla lor.*

În scaunul Metropoliei Bel-Gradului tipărindu-se. Anii Domnului 1689.

- c) *Învățătura preoților pe scurt de șapte taine ale bisericii cu drepte dovediri din Pravila Sfinților Părinți. Acum tipărită în dîilele prea luminatului și înălțatului Domn și oblăduitoriu a totă țera Rumânăscă Ioan Constantin B. B. Voevodul, cu porunca și totă cheltuéla a Preaosfințitului Mitropolit Kir Teodosie. În tipografia domnăscă, în sfânta Episcopie dela Buzeu.*

La anul dela zidirea lumii 7210.

Pe pagina a două sub icóna Domnului Christos se află următoarele stichuri:

Dómnne, Iisuse, păzesce în sfânta Mitropolie
Pre al nostru Părinte și în vécul ce va să fie,
Pre Teodosie Vlădică al Țării Românești,
Care la un gând s'au unit cu marii Basarabe,
De au scos la lumină aceste șapte taine sfinte
Și le-a împărțit la preoți, să le ia fórte aminte,
Ca pre tr'ênsele să sfințescă norodul creștinesc
Și să-'l ducă la frumseța ta Raia cea cerescă.

Plecatul poslusnic:

Mitrofan, episcop.

După o „predoslovie către preoți“, urmăză în această cârticica stătătoare din 31 foi nenumerate (nepaginate), învățături despre taine, și în legătură cu taina cuminecătorei se dau învățături despre pregătirea Pascilor.

Împreună mai e legat un mic manuscris, care conține întrebări ce le pune preotul la spovedanie și o molitvă (rugăciune) apocrifă pentru alungarea demonilor răi dela casele ómenilor.

8.

Un fragment din o carte, ce conține îndrumări pentru preot la spovedanie. În el se află cuvinte, ca: *sudui*, biserică *catolică*, = biserică de răsărit.

9.

Vięta și petrecerea sfinților, Tomul I., carte tipărită la a. 1682 în Iași de Metropolitul Do siteiu, dela care avem și Psaltirea în versuri; din acest tom încă lipsesc unele foi la început și la fine, rămânând numai 333 foi, adecă vięta Sănților dela

14 Septembre până la 19 Februarium, dintre cari până la finea lui Decembre foile sunt numerisate sus, éra delă Ianuariu încolo sunt numerisate jos.

Tipariul apare mai vechiu de cum este tipărirea, ceea-ce se explică prin împregiurarea, că tipografia, ce o primise Dositeiu delă Ioachim metropolitul din Moscva, a trebuit să fie folosită și învechită.

Pe lângă text se află pe margine glose explicative istorice, limbistice, cuvinte sinonime, precum : ishoc, explicat pe margine = *smochine uscate*; verdeta hiartă la foc, explicația pe margine = *chiure-chiuri*; prundul apei = *țermure*; bob sêlbatic, ce-i dîc slonesnic = *lupinus sativus*; român = *rêmlean*; că-i era fleșe barba = *stuhôsă*; petrecend *țerenesce* la viața = *prostesce*; umărariul ce-i dîc *orariu* = *plașcă*; propădit = *prăbușit*; împêratului = *boierului*; tîmpla Davirlui = *catapetêsma altariului*; somar = *torlița*; privătariu = *dobândariu*; protictorii = *latinesce, nume boeresc, sprengenitoriu*; ilectrul = *brustin chichribaru*. Tot pe margine: *Spun istoricii cum corabia au despîcat via vèduvii în dône și se vèd până astăzi la Tarigrad*; *Vălanul Devorii = feredeu la Vavilon*. Pe margine se mai află și adause de text indicate prin semnul unei stelute precum: *Și neputend cu silogisme filosoficesci, apucă cu demerdări*, adăugat pe margine: *și cu măgulitul*.

Dacă glosele acestea de pe margine n'ar avea asămênare așa de mare cu tipariul textului însuși al cărții, ușor ar putea crede cineva, că sunt scrise cu mâna de cineva mai târziu după tipărirea cărții.

Din cuvinte, ea: *găzdui, om ticăit, cărărușă strîmă, țarcă, acmu, vorovesce, astrucat*; apoi din forma sintactică: *l'au scosu-l, l'au învîtatu-l, ș. a.* șar putea conchide a fi limbagiu ardelenesc; dară versificațiunile de laudă la finea vieții unor sînți

mai însemnați, ne aduce aminte de Psaltirea în versuri alui Dositeiu, metropolitul Moldovei.

La viața Sântului Ioan Damaschin la fôia 194 grecesce cât și românesce se află d. e. urmatórea rugăciune cătră Preacurata Fecióră Maria:

Domnitóre preacurată, ce ai născut fără prihană,
Pre Dumnețeu, precum se cade, și cu fecioria 'ntrégă,
Pentru sfintele icône 'mi-s'a tăiatu-mi drépta
Sfinția Ta sci și pizma, pentru care 'mi fac *le oci* (?)
Sîrguesce de-mi ajută și-mi istelesce dirépta
Celui de subt dirépta, cei dintru tine întrupat,
Multe puteri, ce sci face și prin tótă rugăminteá,
Și îndreaptă-mă acesta rógă-l sê o isteléscă
Și-ți fac cântări, cum 'ți place și întrupatului din tine,
Cu încheieturi socotite sê le scriu precum se cade
Desêvîrșit sê fie creștinătății drepte,
Că de tóte ți-se póte, lui Dumnețeu ești maică.

La fôia 144 în descrierea vieții Sântului Amfiochie, întrerupându-se textul, este intercalată următoarea observare:

Din sabornic mai prea manuit am scris.

Aceste cuvinte intercalate sunt tipărite ca celalalt text; érá de mână se află scris pe margine la un loc :

„Scris'am eu cel mai mult pécătos decât tótă lumea Mateiu Voilean și mă rog tuturor sê rugați pe Domnul pentru mine. 1741. Mă rog tot cela-ce va cetí pe acésta scrisóre, sê ȓică: Dumnețeu sê-l ierte“.

Apoi la alt loc: „Eu logofét Mateiu Voilean am scris:

Acésta am scris, ca sê se scie, că multă viața mea am cheltuit eu la mănăstirea Dragușului; în copilăria m'am pomenit aici și umblând prin multe

locuri a venit vremea fiind de 22 de ani; anul 1741, și în a. 1742, 1743 am ședut aici; și erva Mateiu Voileanu am scris și în anul 1746 Martie 14.“

Cartea acésta s'a aflat la preotul greco-oriental Ioan Făgărășan din Draguș, care se află încă în viață.

10.

Învățatură sfântă, adecă sfintei și dumnezeescii Liturgii.

Telcuire de pe limba grecescă pe limba română de Eremia Cacavela dascăl, cu porunca mării Sale Prealuminatului Domn Ioan Antioch Constantin Voevoda.

Tipăritu s'au în Iași în tiparnița domnescă, Valeat 7205; dela Christos 1697 Mna Mai în 20.

Acesta este titlul cărții, erva pe pagina următoare.

„Stichuri pe stema țerii:

„Capul cel de bour de pe chip se cunoșce,

„Arătând puterea țerii, cum se tocmesce,

„Pe vîrfuri de munți locuind se vedă

„Sorele ziua și nóptea luna, i dau rază.

Urméză: „predoslovia“ care se încheie așa: „Al mării tale mai mic plecat slugă Lupul Bogdan Hatman.

Cuprinsul cărții stă din învățaturi în formă de întrebări și răspunsuri despre însemnătatea liturgiei și ale singuraticelor acte din ea, despre cunoscințele pregătitoare la trépta preoției și alte taine. Cartea este destinată pentru pregătirea candidaților la trépta preoțescă.

11.

Octoich, ce se dice Osmoglasnic, care acum întâi s'au tipărit din porunca și totă cheltuella Prealuminatului Domn Ioan Constantin Basarabă Voivoda. Mitropolit fiind a totă țera Kir Teodosie.

Textul stichirilor din Octoich e preste tot în limba slavonă; numai titula cărții și pe pagina următoare:

„Stichuri politice 10 asupra stemei prea luminatului, slăvitului și blagocestivului Domn Ioan Constantin B. Basarab Voevodă“; apoi o adresă către principele Constantin Basarabă la începutul cărții și adresa către clerul înalt, la finea cărții, ambe scrise de Mitrofan, episcopul Buzăului; în textul cărții numai îndrumările tipicale sunt în limba română.

Cartea, precum se vede din adresa — devoțiune către principele, a existat ca manuscris în usul bisericilor, și acum pentru întâia-ori s'a tipărit cu notițele și îndrumările de tipic de asupra stichirilor în limba slavă. Cartea acésta în forma prezentării ei, ne dă o icónă clară despre procesul de emancipare al limbei române de limba slavă în biserică.

12.

Pentecostariu, carele are întru sine slujba ce i se cuvîne lui. Care acum întîi s'au tipărit din porunca și totă cheltuéla Prea-luminatului Domn Ioan Constantin Basarab Voivoda. Mitropolit fiind a totă țera Kir Teodosie. Și s'au tipărit în Sfânta Episcopie dela Buzău în anul dela zidirea lumii 7209.

Pentecostariul este o continuare a tipăririi de cărți bisericesti tot prin Mitrofan, Episcopul Buzăului. El este tipărit în anul următoriu după tipărirea Octoichului mare și arată un progres în folosirea limbei românesci; în el afară de îndrumările de tipic mai sunt tipărite în limba română și unele părți din textul propriu al cărții, precum sinaxarele ș. a.

Precuvîntarea la Pentecostariu, care ca și la Octoich conține o adresă de laudă către Domnul

Mitropolit fiind a totă țera Kir Teodosie. Și s'au tipărit în sânta Episcopie dela Buzeu în anul dela zidirea lumii 7208.

Acastă carte este întru toate după felul cărții: „Pentecostariul“.

14.

Liturgieriu în limba slavă cu îndrumările de tipic în limba română; lipsind foile dela început, nu se poate arăta anul tipăririi; dară fiind același tipariu și același sistem ca la Octoich, Pentecostariu și Triodion edat în Buzeu, cu siguranță se poate afirma, că și acest Liturgieriu este din același timp cu numitele cărți și de aceeași proveniență.

15.

Trei Liturgiere vechi cu textul în limba română peste tot, dela care lipsind foile dela început, nu se scie anul și locul tipăririi. După format și tipariu se presântă ca și Liturgieriu precedent.

Aceste trei Liturgiere se aseméneză mult unul cu altul după exteriorul tipariului, fără să fie egale; se par a fi aceleași în ediții deosebite.

16.

Molitvelnic în textul slavén, cu titlii și îndrumări de tipic în limba română după felul Octoichului, Pentecostariului, Triodionului tipărit la Buzeu. Acastă carte încă este tipărită în Buzeu, ceea-ce, perdută fiind fóia sa cu titlul, se poate vedé din Precuvântare.

Aici cetim următoarele :

„De acastă dară carte, ce este de mare trébă în toate dăilele și în tot césul, vedënd smerenia nóstră, că suntem preoții țerei nóstre lipsiți și încă mai ales.

că cele mai dinainte tipărite nu sunt cu tipicul românesc, drept aceea m'am îndemnat de o am tipărit cu toate învățăturile românesci pentru înțelegerea tuturor, acum în zilele Prealuminatului Domn Ioan Constantin Basarabă Voevoda, fiind Arhiepiscop și Mitropolit a totă țera Ungro-Vlachiei Preasfințitul Părintele nostru Kir Teodosie, ca să fie de acea trébă a mântuirii lor, a tuturor celor, ce sunt dați pre sémă“.

17.

Testamentul nou. Tipariu mic. In lipsa fôiei, ce pörtă titlul cărții, se vede din Precuvântarea, ce stă din o adresă cătră Domnul țerii, Ioan Constantin Basarab și este scrisă de Ieromonachul Antim Ivirénul, că edarea în tipariu a cărții este lucrarea numitului Ieromonach.

18.

Octoich acum dintâi talmăcit pe limba românescă spre înțelegerea de obște, și tipărit întru al 24 de ani a înălțatei domnii a Prea-Luminatului oblăduitoriu a totă Țera românescă Ioan Constantin B. Basarab Voevod, cu totă chelluiala Preasfințitului mitropolit Kir Antim Ivirénul în sfânta Mitropolie a Tergoviștii la anul dela Christos 1712 de George Radovici.

Acesta este titlul cărții, érá pe pagina următoare cetim :

„Asupra peceții stichuri politice,

A țerii românesci cu bună fericé,

Acest semn al crucii, ce corb ivescé,

Domnului Constantin Christos í-l gătescé,

Să-i fie spre pază cu bună voire,

Și să-l îndelunge întru stăpânire“

19.

Psaltirea prorocului și împăratului David acum într'acest chip tipărită în zilele Preainălțatului Domn Ioan Grigorie Ghica Voevod, cu cheltuiala și blagoslovenia Preasfințitului Mitropolit al Ungro-Vlachiei Kir Stefan, în sfânta Mitropolie în Bucuresci, la anul dela facerea lumii 7243, de cucernicul între preoți popa Stoica. Iacovi tipograf.

Cartea are format mic cu text slavonesc și numai la fine este „Polieleul“ (Robii, robii pe Domnul) în limba română.

20.

Cazanii de prăznuire la toate praznicile cele dumnezeesci ale lui Ilie Miniat, care de isnovă s'au tălmăcit după limba grecască pe limba românească în zilele Prea-luminatului și Prea-înălțatului domnul nostru Ioan Michaiu Racovița Voevod întru a două domnie a mării sale aici în Țera Românească. Cu blagoslovenia și totă cheltuiala Preasfințitului Mitropolit Kir Neofit dela Crit a totă țera românească și exarch plaiurilor.

Și s'au dat în tipariu în tipografia cea nouă a sfintei Mitropolii. La anul dela zidirea lumii 7250.

21.

Sinopsis adecă cuprinderea în scurt a cei vechi și a cei noue scripturi, a celui dintru sfinți Părintelui nostru Atanasie cel mare, Patriarchul Alexandriei, tipărită acum întâiu românește în zilele Prealuminatului Domn Ioan Nicolae Constantin Caragea Voevod, cu blagoslovenia și totă cheltuiala Preasfinției Sale iubitorului de Dumnezeu Filaret, episcopul Rimnicului, în sânta Episcopie a Rimnicului; în

tipografia cea nouă, ce s'au făcut cu cheltuiala Prea-sfinției Sale.

La anii dela Christos 1783.

S'au tipărit de Dimitrie Mihaiu Popovici Tipograful Rimnicenul.

Cuprinsul cărții este o introducere în cărțile sânteii scripturi.

22.

Preoția s'eu îndreptarea preoților, care s'a tipărit acum de nou în zilele Prea-blagocestivului Marelui Monarchului și Preaosfințitului și întru tot milostivului împăratului Romii Iosif al doilea Domn, Domn, fiind guvernator țerii Ardealului Excelenția Domnului George Grof Bánfi.

În vremea acesta nefiind episcop Neunit în Ardel, fiind vicarius clerului neunit C. Ioan Popovici de Hondol și cu Blagoslovenia C. Consistorium.

Sau tipărit în vestita cetate crăescă a Sibiului, la tipografia Neuniților Petru Bart în anul 1789. (Întăiu în Beciu la a. 1786, erva acum în Sibiul la a. 1789.)

Autorul acestei „cărțaluie“, așa numită în „predosloviă“, a fost dascălul Radul Duma, cântărețul bisericii Brașovului.

La finea cărții se află următoarea notă: „S'au diortosit prin smeritul între dascăli George Haines, Sibiiianul.

23.

Desvoltele și tèlecuitele Evangellii a Duminecilor, a s'erbătorilor și a ore-cărora zile spre trebuința caticheților și a dascălilor neuniți, ce se află în mare principatul Ardelului.

Prin Dimitrie Eustatievici, directorul școlilor numite naționalicesci, în limba românească puse și în-

tocmite cu blagoslovenia Preasfințitului Domnului Gerasim Adamovici, episcopul neuniților în Ardeal, Sibiiu, la Petru Bart, chesaro-crăescul, privilegiatul tipograf a cărților școlasticesci neunite românesci, 1790.

In o notă la „Inainte cuvântare“ se cuprind următoarele:

„Acésta sântă carte, ce se chiamă Têleul a câteva sfinți evangeliî povățuitoare spre buna proco-pselă școlelor *Naționului* neunit, s'au cetit și revêdeluit după prea înalta poruncă a înălțatului crăiescului gubernium prin Consistoriumul Neuniților a Eparchiei Ardealului și neaflând nici o smintelă séu împotrivire sfintei credințe, ci încă de mare trebuință a fi, o socotim și vrednică a se tipări. Sibiiu 1789.

Consistoriumul Neuniților Episcopesc a Eparchiei în mare Principatul Ardealului“.

24.

Pravoslavnică învățatură *acum întâi tipărită pe limba românescă*, domn fiind Ioan Alexandru Constantin Moruț, Mitropolit Dositeiu, anul 1794, în Bueuresci, Tipograf Dimitrie Petrovici.

25.

Carte folositoare de suflet, *învățatură cătră duhovnic, canónele sfântului Ioan Pustnicului, sfātuire cătră cel-ce se ispoveduesce, tâlmăcită din limba grecescă*, domn fiind Ioan Alexandru Constantin Moruț Voevod, Mitropolit Dositeiu, la anul 1799, tipărită de Stanciu Popa și de Dimitrie Petrovici.

26.

A celui întru sfinți Fărintelui nostru **Ioan Damaschin, descoperire cu amăruntul a pravoslavnicăi credințe** *tâlmăcită din limba*

elinăscă, domn fiind Alexandru Constantin Moruț, Mitropolit a totă Moldavia Veniamin, Tipografia sfintei Mitropolii, în Iași, la anul 1806, luna lui Iunie.

27.

Catavasieriu *tipăritu-s'au prin tocuirea de-ortosirea lui Laurente Jeromonach Dimitrievici.*

Ruptă fiind fôia primă, nu se pôte sci anul, când s'a tipărit.

Are format mic și tipariu mărunț.

28.

Cuvântarea în cinstea Excelenției Sale Ioan Bobb, Vlădicului Făgărașului, ținută în Blașiu la a. 1809 de Dimitrie Vaida de Sosmezô, canonic ecle-siarch și rector clerului celui tinăr, cu tipariul semi-nariului, 1813.

29.

Biblia, *adecă Dumneđeésca Scriptură a legii vechi și a cei noue.*

Cu cheltuēla Rusesienescii societăți a bibliei, în Sanct-Petersburg, în tipografia lui Nic. Grecia, în a. 1819, August 15 zile. 2 tomuri.

30.

Scurt Apendice la Istoria lui Petru Maior *țesută de Teodor Aaron, la Buda, cu ti-pariul c. universității din Pesta, 1828 — dedicată de autor prin o adresă — Preacinstiului și de bun gen născutului Domn Atanasie Grabovsky de Apadea, precum și la mărita deputația, care administrează fundușurile naționale de legea grecăscă, alesului con-deputat ș. a. a sciințelor Marelui Mecenas și parti-nitoriu spre cunoscerea patronii cu umilite blândete încredințată.*

31.

**Deregătorul bunei creștere spre în-
dreptarea multor părinți și bun folosul tinereii ro-
mâne, țesut de Damaschin T. Bojinca în Crăimea
Ungariei și alăturatele ei părți jurat avocat.**

*Directorium bonae educationis; în Buda la cră-
șca tipografia Universității Ungurești, 1830, cu o
dedicație în limba română și latină la adresa: Co-
legiul preparandicesc din Arad.*

Cartea acésta a fost proprietatea lui Teodor
Aaron, dela care, precum e scris pe ea, o a primit
nepotul seu, Dimitrie Aaron.

Manuscripte.

1.

Trei manuscripte vechi în limba paleoslavă,
format cuart mic, legate în scórțe, dóue din ele
scrise pe hârtie, érá unul pe pergament. Ele se par
a deriva de prin secolul al XVI-lea; de un interes
și mai mare ar puté fi, dacă s'ar adevérí, că sunt
copii după manuscrise și mai vechi.

2.

Manuscris în limba română de cuprins variat,
format cuart, în legătură ușóră, care după tóte sem-
nele din afară nu póte fi mai de curénd, decât din
secolul al 17-lea. Fiind împrumutat acest manuscris
dlui profesor I. Bogdan, nu putem de astă-dată aréta
cuprinsul lui.

3.

Molitvelnic, manuscris românesc din anul 1716
de „Vasile, feciorul lui Muste Ionuț din Corueani,
anume cel mai mic“.

4.

Manuscris, format cuart mic, legat în table cu pele, ce este intitulat: „*Invetături creștinesci*“, ce se cuprind în 40 capete, indicate la începutul manuscriptului dimpreună cu cuprinsul lor, d. e. „Pentru credință, cap. 1; Pentru care sfârșit s'au zidit omul, cap. 2; Pentru desfătarea lumii, cap. 3; Pentru mörte, cap. 4; Pentru județul de apoi, cap. 5;“ și așa mai departe până la capul 40: „Pentru câte daruri are rugăciunea“.

La începutul scrierii în frunte este indicat anul când s'a scris: 1732.

La fine stă scris: „Hoc librum est Rudolphi, filius Rudolphi Iereos vel sacerdos de Bolgárszegi coronensis 1732 die 20 maj“.

Pe tabla din urmă a legăturii în partea din lăuntru se află scris de altă mână următoarea notiță: „In anno 1787 mense Augusti prima die contiget me esse hic coronae pro lustrando ratiocinio mercantili cum patre in Focsian habito. Et 10 hujusce iterum Deo juvante reversus sum Buchurestinum, unde sit notum. Iohannes Vlad“, apoi cu scrisöre mai bătrânescă, Georgius Vlad.

Același text se află aci și în limba grecescă, subscris de Vlad, tata și fiu.

Acest manuscris, care s'a aflat la parochul din Predeal în Bran, este scris, precum se vede, de un preot din Scheiu în Brașov cu numele Rudolf seu Radu, și câștigă interes îndată-ce cu temeiu putem presupune, că este o copie după o carte seu manuscris mai vechiu, și mai ales, când titlul scrierei: „*Invetăturile creștinesci*“, ne aduce aminte de un catechism vechiu românesc, ce s'a tipărit în Brașov pe la anul 1560.

5.

Manuscris legat în table de scórțe, format cuart, scris de monachul Visarion din schitul Brezei, început la anul 1737 și terminat la 1762. Conține *Acatistele*: al Născătoarei de Dumneșeu, al Domnului Christos, al sântilor îngeri, al Patimilor, al sântului Nicolae și canonul „Uspeniei, care se cetesce în sfânta Mercuri“.

6.

Manuscris în limba românească, îngrijit și legat frumos în scórțe, din 191 foi, format folio, e scris în anul 1747 și conține *Telcuirea evangeliilor* după Teofilact, arhiepiscopul Bulgariei. Cartea s'a păstrat la familia preoțescă Pușcariu în Sohodolul Branului.

7.

Triodul, scris cu scurtări și litere aruncate spre întrebuintare în biserică. Scrierea, arangiarea stichirilor, până și folosirea negrelei roșie la inițiale, la titluri și la îndreptările tipicale -- este o imitație după tipariu admirabilă, făcută cu atâta îngrijire, încât la prima vedere crede omul, că e tipariu. Formatul este după feliul „Triódelor tipărite“, asemenea și legătura în scórță cu piele se vede a fi fost una dintre cele mai luxurióse, căci pe partea din afară a primei scórțe se mai cunósce auréla, măcar că cartea se vede a fi cel puțin din prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Lipsind câteva foi dintâiu, nu se póte sci unde și prin cine s'a scris. Din însemnările marginale identice la foile 84 și 171, de cuprinsul: „Scris-am eu cutarele om din cutare sat Geleni din mila lui Dumneșeu“, s'ar vedé, că scriitorul din evlavie a voit se rămână necunoscut.

Triodul acesta manuscris s'a aflat la preotul Stefan Russu din Nasna, care-l posedea dela socrul dînsului Vasiliu Hodoşiu, paroh în Iclandul mare.

8.

Manuscript în limba românească, din 112 foi, dintre care 80 sunt scrise de o mână, érá 32 de altă mână. Conţine *viaţa unor sânti* de preste, an fără ordine chronologică. Legătura cărţii s'a perdut, cu toate acestea manuscriptul este bine conservat. Partea cea mai mare e scrisă în anii 1787 și 1788 de Erei Bucur Mnoci Greş. Afară de cuprinsul cărţii, care se distinge prin scurtimea și precisiunea istoriíorelor din viaţa unor sânti, acest manuscris câştigă în interes și prin scrisórea caracteristică, frumoasă și cetetă, la care titulele capitulelor sunt scrise cu vâpsea și litere inițiale mari.

9.

Piatra smintelii, *adecă începerea și pricina despărțirii a două biserici a răsăritului și a apusului* este titlul unui manuscris de 314 pagini format cuart, care tracteză în mod polemic cinci cauze ale desbinărei și punctele de diferență între învețaturile bisericii răsăritului și apusului. Manuscrisul este bine conservat și legat în scórțe cu pele; scrisórea este frumoasă și legibilă, avënd titulele capitulelor și a literilor inițiale scrise roșu cu imitația tipariului.

Introducerea la acest manuscris, care este o traducere veche din grecesce după cartea lui Ilie Miniati, Episcopul Cernichei și al Calabritei în Pelopones, e de următorul cuprins:

„Cartea I“.

„De cele ce s'au întemplat în vremea lui Ignatie și Fotie, patriarsii Țarigradului“.

Cap 1. Ai cerut dela mine boieriule credincioase slăvite, ca să affi cu amăruntul, ce este aceea, care desî țesce amândone bisericile a răsăritului și a apus ii, adecă pricina acestei desghinări și a despărțirilo. Jogmelor. Eu cu tótă dragostea voiu să te multănesc și în cât este cu puțință, să-ți odichnesc iscodirea ceea cu osârdiă. Și pentru începerea acestei ticăloase desghineri trebuie să scii cu amăruntul acelea, care s'au întemplat între Ignatie și între Fotie patriarsii Țarigradului. Care atâta au turburat atunci biserica lui D-șeu, care la dênșii și acei după dênșii nu puțină întristare au pricinuit și au dat pricină unei gâlcevi mari, care stă până în ziua de astăzi. Dacă precum în vremea acea tot clirosul și norodul era desghinat în două părți, unul cu Ignatie și altul cu Fotie și lucrurile se făceau foarte cu pizmuire, așa cei-ce le-au scris au urmat atunci mai mult ale sale patime, ca să arete partea cu care ținea mai dréptă și alții viitori și următori după dênșii. Acésta făcând, unul cređând unuia istoria și altul altuia, zogrăvesc acéstă istorie fie-carele după plăcerea lor, arătând nu după adevăr, ci fiesce-ce-rele după plăcerea lui, ci pentru acésta cu greu este a cunosce adevărul, care cu tóte acestea tot se cunosce și se arată la ochii gândului, ce sunt neturburați de pizmuire vęd curat și socotesc drept. Primesce dară acésta pe cât am putut cu iubirea de adeverință ca să aleg din Istoria acestei trebi, care în multe feliuri o au scris Istoricii“.

O altă traducere de mai târđiu a acestei cărți în limba românescă s'a făcut și tipărit la Iași, la anul 1844, de Veniamin Costachi Proin Mitropolit al Moldovei, pe când se afla în mănăstirea Slatina. Cu „*Peatra Smintelii*“ împreună mai sunt legate la olaltă în cartea noastră următoarele manuscrise:

a) *Invățătura pentru cele 12 Vineri Mari, care când este și pentru ce pricini sunt aședate și în ce chip s'au aflat* 12 pagini manuscris;

b) *Vorova dela Bela Țircov adecă dela Biserica Albă* 2 pagini.

c) Mai multe tractate sub diverse titule până la pag. 617 toate cu privire la punctele de diferență, cătră biserica de răsărit și cea de apus.

În lipsă de date despre proveniența acestei cărți vom reproduce unele însemnări aflătoare pe foile de pe legătură, din care se vede prin câte locuri a fost și prin câte mâni a trecut cartea acesta în timp de una sută de ani.

Însemnări pe carte înșirate aci în rînd chronologic:

1. La anul 1789 Nov. 3 de când s'au stricat capela grecilor și s'au dus la biserica cea nouă.

2. Acastă carte, care cuprinde întru dînsa mai multe vistierii ale sufletescii doctorii, de care nîmul părintescii mele patrii s'a tîlmăcit prin cea de lut mâna mea cea nevrednică, care carte umplîndu-se de focul dragostii și chir Savva Marcea a o trebui pentru sine, acum a hărăzit-o părintele popii Crăciun, parochul din Agnita, Petru, ca să aibă datoria a'l pomeni la jertfa cea nesângerată pentru iertarea păcatelor din neam și neamul Dumnealui.

S'au dat în Brașov, 1790 Maiu 10, Savva (dóue cuvinte nu se pot ceti), dat de a mea bunăvoe. Savva.

Fiind de față și eu dascălul Radu Duma, cîntărețul bisericei Brașovului. Martor.

3. „Acastă carte s'au petrecut cetindu-se tótă de mine popa Savvul Deșorénul din satul Merghindeale și s'au petrecut la anul 1792, și am însemnat fiind în Agnita, 1792, Maiu 28 zile.

4. „Popa Savva Popovici ot Reşinari, asesor consistorial 1812“.

5. „La anul 1812 Aprilie 5 zile a cetit această carte tótă popa Crăciun Fechetici ot Şoimuş Namesnic Protopopiatului de sus al Cetăţii de Baltă şi a-şi fi scris şi mai mult, dară se răcea mămăliga“.

6. „Acéstă carte s'au cetit şi de mine preotul Michail Moldovan, parochul pravoslavnic grecesc la (nelegibil) 1812 Dechemvrie“.

7. „M'am învrednicit şi eu mult păcătosul şi nevrednicul la bieteles bêtărăneţele mele cele de 73 de ani şi 40 de zile, de am cetit pe acéstă sântă carte şi am aflat mulţi mărăcini înghimpoşi într'ênsa, dară clestele credinţei cei pravoslavnice le trage din gura hulitorilor ca pe măséea cea plină de dureri din gura celui ce simte durérea.

Smeritul şi mult păcătosul Teodor Dâbea, paroch în Daneşiu, 1813 Ianuarie în 24“.

8. „Pentru acéstă carte s'au luat dela mine alta.

Voina Pitişiu, paroch Bolgarszekului“.

9. „Ioan Gheaja m. p. Protopop Varmegiei Belgradului de sus am cetit întru acésta carte şi am scris 6 Februarie 1834“.

10. „La anul 1837 şi 1838, 20 Fevruarie am hotărît cetirea. Stoicovici parochul (nelegibil)“.

Cartea acésta manuscrisă s'a aflat la parochul Vasiliu Hodoşiu din Ielandul mare, care probabil o a primit dela socrul său, răposatul protopresbiter al Paloşiuului, Nicolau Gheaja; érá la mâna nóstră a ajuns prin mijlocirea inteligentului paroch din Nasna Stefan Russu, care este ginere al parochului Vasiliu Hodoşiu.

10.

Manuscript românesc din anii 1811—1813, în folio, ce stă din două părți: una de 30 foi, scrise „prin smerenia și nevrednicia mea mult păcătosul și mai smeritul Ioan Zichil ot Sohodol“ érá alta de 29 foi: „de mâna mea a păcătosului și smeritului Ioan Sin Bucur Zecheriu în Sohodolul Branului în anul 1811 August 7“.

Cuprinsul manuscriptului sunt *predici* basate pe istoria evangeliilor și a vieții sântilor. Manuscriptul acesta se distinge prin frumseța literilor inițiale dela tituli și începutul capitulelor, cari prin desemnuri lineale și în colori intercaléză flori, animale, mai ales șerpi și alte figuri.

11.

Chronograf, ce se dice scrierea anilor, care s'au scris acum în zilele Prea-Înălțatului Împérat al Austriei Franciscus cel dintâiu, prin ostenéla mea mai în jos numitul. Brașov 8 Februarie 1823. Constantin Gridovici.

S'au început a se scrie acéstă carte la 12 Noemvrie și au luat sfêrșit la 7 Februarie“.

Manuscriptul acesta, ce se vede a fi fost decopiat după altul, constă din 501 fețe în folio mare, legate solid, cuprinde *Istoria biblibă începénd cu facerea lumii, istoria împérațiilor asirice, persice, macedonice, sirice, a Romanilor, istoria bizantină și încheie cu sinodul dela Florența*, cu subscrierile celor ce au luat parte, cuprinderea Brusei prin Turci, și „ca să se scie când s'au zidit vestita Veneția și câți principi adecă domni au fost până acum“, numindu-i pe toți cu indicarea anilor când au domnit, până la a. 1763.

La finea cărții se află următoarele versuri Acrostichone, din a căror inițiale iese numele Constantin Gridovici:

Cu adevăr nici odată n'am iubit mai tare,
Grăesc în credință! că acéstă séră,
O frumósă istoriă n'a fost ca sē-mi placă,
Rivna cine are sē o citéscă tótă.
Sunt încredințat, că plasoforia din destul luând
Inima sé-i salte punēndu-și în gând;
Tot folosul ved, că dobândii,
Dintr'acéstă carte, ca ce o cetii.
Adevărat și lacrimile încă încep a-l prelinge!
Omul cât de tare nu-l póte învinge,
Necurmatele bătăi totdeauna aușind,
Vărsări de sânge nici odată nelipsind,
Din pricină unii pentru țéră în rēsboiu periră,
Isbânda pe urmă tot o dobândiră.
Isprăvind dar acestea eu mă dau rugării,
Cerșind pre cetitoriu sē mă dea ertării.

„Mai încolo rog pre cetitoriu, că de se va în-
têmpla vre-o greșélă a afla, sē nu huléscă. ci cu du-
hul blândețelor sē o trecă cu vederea, că precum
ceriu cu anevoie este a se vedea fără de lori, așa
și scriitorul cu neputință este a nu i se ascunde
vre-o greșélă (mai vîrtos amețit fiind de multa scri-
sóre) subt perdeaoa ochilor.

Fiți sēnătoși.“

Constantin Gridovici m. p.

